

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЯК ОБЛІКОВА КАТЕГОРІЯ ТА ОБ'ЄКТ АНАЛІЗУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	7
1.1 Сутність та роль кредиторської заборгованості на підприємстві.....	7
1.2 Класифікація кредиторської заборгованості та її оцінка в обліку та звітності	12
1.3 Законодавчо-нормативне забезпечення бухгалтерського обліку та аналізу кредиторської заборгованості	19
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI ТА ЇЇ ВІДОБРАЖЕННЯ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	27
2.1 Методика бухгалтерського обліку і звітності кредиторської заборгованості	27
2.2 Організація обліку кредиторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності	36
2.3 Удосконалення обліку кредиторської заборгованості на основі гармонізації з МСФЗ	42
РОЗДІЛ 3 ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI ТА НАПРЯМКИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ	50
3.1 Організаційно-інформаційна модель аналізу кредиторської заборгованості на підприємстві	50
3.2 Методологічні засади аналізу кредиторської заборгованості на підприємстві.....	56
3.3 Шляхи використання результатів аналізу кредиторської заборгованості в управлінні підприємством	64
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
ДОДАТКИ	86

ВСТУП

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що глобалізація світового економічного та інформаційного просторів зумовлює потребу в стандартизації та відповідності фінансової, бухгалтерської звітності єдиним вимогам. В Україні питанню гармонізації вітчизняних і міжнародних стандартів приділено значну увагу, оскільки країна обрала шлях інтеграції в Європейський союз, країни якого використовують саме МСФЗ, які є ефективним інструментом для збільшення прозорості і зрозумілості інформації.

Облік кредиторської заборгованості є значною частиною бухгалтерського обліку та фінансової звітності, оскільки кожен суб'єкт господарювання здійснює розрахунки із контрагентами, отримує кредити, сплачує відсотки по ним, а також податки у процесі ведення своєї фінансово-господарської діяльності.

Однак, можуть виникнути проблеми, пов'язані з порушенням фінансової дисципліни, зокрема, з несвоєчасним погашенням боргів та недостовірності даних обліку. Вище наведені фактори обумовлюють необхідність оцінки діяльності контрагентів на предмет їх фінансової стійкості та платоспроможності, тому що це є запорукою конкурентоспроможності самого підприємства, а також провадження ефективних ділових зв'язків, що базовані на довірі та стабільності.

Використовуючи дані про розмір та види кредиторської заборгованості, менеджмент підприємств має змогу не лише приймати управлінські рішення, а й провадити ефективну фінансово-господарську діяльність. Для цього їм необхідна своєчасна, аналітична інформація, яку управлінський персонал отримує завдяки даним бухгалтерського обліку.

Матеріали здійсненого дослідження дозволяють узагальнити методичні та організаційні аспекти обліку та аналізу кредиторської заборгованості за національними і міжнародними стандартами.

Значний внесок у дослідження теоретичних основ кредиторської заборгованості здійснили такі вчені-економісти як: Базилевич В. Д., Варналій З. С., Ігнатюк А. І., Ільїн В. В., Міцкевич А., Шегда А. В., Чумаченко М. Г., Чухно А. А та інші.

Методологічні питання теорії, методів та принципів бухгалтерського обліку та аналізу досліджувались та удосконалювались такими науковцями, як Бутинець Ф. Ф., Горецька Л. Л., Гура Н. О., Дорош Н. І., Засадний Б. А., Качалін В. В., Мельник Т. Г., Мисака Г. В., Новицька Н. В., Осмятченко В. О., Петрук О. М., Рудницький В. С., Травінська С. І., Фещенко Є. А., Швець В. Г., Шигун М.М. та інші.

Серед зарубіжних вчених, що розглядали дану проблему, слід відзначити Х. Андерсона, А. Броунлі, Д. Колдуелла, Д. Керміта, І. Річарда, Дж. Уайльда, Б. Чіапетта.

Метою дослідження є визначення сутності кредиторської заборгованості, обґрунтування методологічних та організаційних основ її формування та відображення в обліку та фінансовій звітності, економічного аналізу кредиторської заборгованості, розробка рекомендацій щодо удосконалення обліку кредиторської заборгованості та подальшої перспективи їх гармонізації з МСФЗ.

Для досягнення поставленої мети роботи визначено наступні **завдання:**

- визначити сутність кредиторської заборгованості, її місце та роль на підприємстві;
- розкрити основні принципи та методи оцінки і визнання зобов'язань, а також дослідити критерії класифікації кредиторської заборгованості;
- дослідити нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку та аналізу кредиторської заборгованості в Україні;

- дослідити та обґрунтувати методику відображення кредиторської заборгованості в бухгалтерському обліку на підприємстві;
- охарактеризувати організацію бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності;
- визначити основні напрями удосконалення бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості на основі гармонізації з міжнародними стандартами фінансової звітності;
- сформулювати організаційно-інформаційну модель аналізу кредиторської заборгованості на підприємстві;
- провести економічний аналіз кредиторської заборгованості та виокремити шляхи використання його результатів в діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження є кредиторська заборгованість підприємства, господарські операції та процеси, пов'язані з її формуванням та відображенням в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних та організаційних засад бухгалтерського обліку щодо обліку та аналізу кредиторської заборгованості на підприємстві.

В дослідженні кредиторської заборгованості були використані наступні **методи дослідження**:

- теоретичні (індукції, дедукції, аналіз, синтез, систематизації, порівняльний аналіз, метод наукового дослідження);
- математичні методи (групування та акумулювання результатів дослідження у таблиці, порівняння, співставлення, горизонтальний та вертикальний аналіз).

Інформаційною базою дослідження є: наукові доробки як вітчизняних, так й іноземних науковців, законодавчо-нормативні документи, національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку

та фінансової звітності, статистична та фінансова звітність підприємства ТОВ «ВК «Поліпласт»».

Випускна кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі розкриваються актуальність вибраної теми, мета дослідження, завдання роботи, об'єкт, предмет та методи дослідження, вказано джерела, які слугували інформаційною базою при виконанні даного дослідження.

У першому розділі визначено поняття кредиторської заборгованості, її роль і місце в бухгалтерському обліку і діяльності підприємства в цілому, методи оцінки, а також проаналізовано нормативно-правове регулювання кредиторської заборгованості в Україні.

У другому розділі розглянуто методика та організацію бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості, здійснено порівняльний аналіз відображення кредиторської заборгованості в обліку за національними і міжнародними стандартами фінансової звітності, визначено основні напрями удосконалення бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості на основі гармонізації та стандартизації.

У третьому розділі сформовано організаційно-інформаційну модель аналізу кредиторської заборгованості на підприємстві, здійснено аналіз кредиторської заборгованості та визначено шляхи використання результатів аналізу операцій з кредиторською заборгованістю в управлінні підприємством.

У висновках подані результати дослідження та зазначено відповідні пропозиції.

Загальний обсяг роботи становить 72 сторінок друкованого тексту, 10 таблиць, 17 рисунків, 13 додатків та список використаних джерел з 95 найменувань.

РОЗДІЛ 1 КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ЯК ОБЛІКОВА КАТЕГОРІЯ ТА ОБ'ЄКТ АНАЛІЗУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1 Сутність та роль кредиторської заборгованості на підприємстві

У процесі здійснення своєї діяльності суб'єкти господарювання вступають у господарські відносини з контрагентами - підприємствами, установами, організаціями та фізичними особами. Така господарська діяльність підприємств пов'язана з використанням коштів, які перебувають у безперервному кругообігу. Позикові кошти – одна із складових формування капіталу підприємства та мають вплив як на фінансову, так і інвестиційну господарську діяльність. Відповідно, фінансово-розрахункова дисципліна є індикатором фінансової стійкості та інвестиційної привабливості підприємства.

Згідно з п. 4 НП(С)БО 11, «...поточні зобов'язання - це зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом 12 місяців починаючи з дати балансу. Довгострокові зобов'язання - зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями. ...» [26].

Відповідно до МСБО 37, «...зобов'язання – це існуюче зобов'язання суб'єкта господарювання, яке виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, призведе до вибуття ресурсів суб'єкта господарювання, котрі втілюють у собі економічні вигоди. ...» [35].

Трактуванню та визначенню місця кредиторської заборгованості в системі бухгалтерського обліку та аналізу приділяється значна увага у напрацюваннях вітчизняних, а також зарубіжних науковців та практиків.

В працях В.І Матюхи та Г.В. Мисаки, кредиторська заборгованість трактується як «...спроможність підприємства тимчасово використовувати запозичені ресурси, і в той же час знизити показники ліквідності і платоспроможності. ...» [71].

Проте, Н.В. Новицька визначає її як фінансову категорію, яка є

сукупністю вимог до підприємства внаслідок виконання певних дій на користь інших осіб, які юридично оформлені та набувають форми довгострокового або поточного зобов'язання і є джерелом залучених коштів підприємства [74].

І.М. Мягких визначає кредиторську заборгованість як таку, що «...виникає при розрахунках з постачальниками і іншими кредиторами. ...» [73]; тобто, це є не що інше, як тимчасове використання в грошовому обігу коштів кредиторів.

У працях С.І. Травінської розглянуто поточні зобов'язання «...як зобов'язання, що повинні бути погашеними на вимогу кредиторів, а також та частина зобов'язань, яка буде погашена протягом операційного циклу або одного року, починаючи з дати балансу. ...» [84].

Економісти Н.В. Потриваєва та Я.М. Громова визначають короткострокові фінансові зобов'язання, як ті, що «...повинні бути погашені протягом поточного операційного циклу підприємства чи протягом року з дати складання бухгалтерського балансу (обирається довший із цих двох термінів); зобов'язання, які оплачуються на вимогу кредиторів або, як очікується, вони будуть ліквідовані протягом дванадцяти місяців. ...» [78].

На противагу, іноземні вчені мають дещо інший погляд на економічне тлумачення поняття «поточних зобов'язань». Науковці Джон Дж. Уайльд, Б. Чіапетта, Керміт Д. Ларсон, стверджують, що «...поточні зобов'язання – це ті, які повинні бути погашені протягом одного року, проте, якщо операційний цикл більше ніж один рік, то вони можуть бути сплачені протягом цього строку. ...» [90, с.48]. У свою чергу такі іноземні автори, як: Д. Колдуелл, Х. Андерсон «...класифікують поточні зобов'язання на фактичні, оціночні та умовні, враховуючи ступінь ймовірності. ...» [89, с.175].

Отже, проаналізувавши визначення поняття «поточна кредиторська заборгованість» у нормативних джерелах та науково-практичних працях, можна стверджувати, що це фінансові зобов'язання, які компанія оплачує на вимогу кредиторів протягом операційного циклу чи року з дати складання балансу і є джерелом залучених коштів підприємства, а довгострокові – це та

заборгованість, що не є поточною. Тому виходячи з цього, можна зазначити, що кредиторська заборгованість становить значну частку у структурі майна підприємства (рис.1.1).

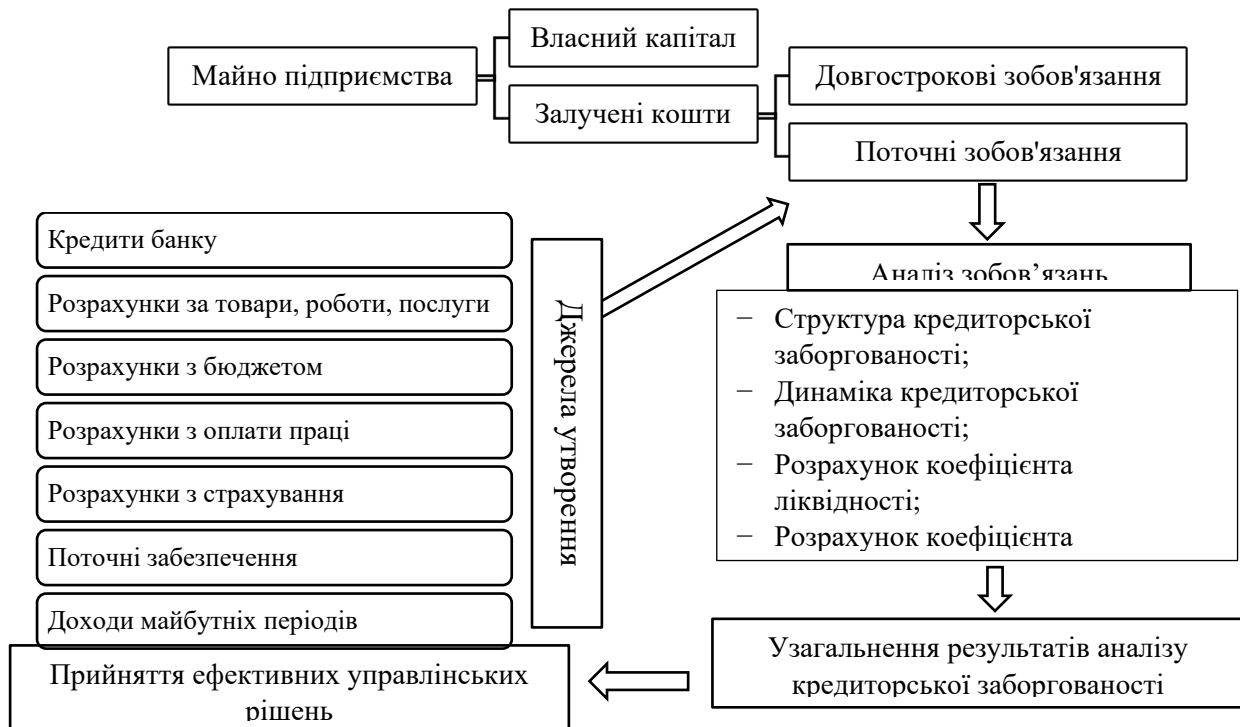

Рис. 1.1. Місце кредиторської заборгованості у структурі майна підприємства та джерела її утворення

Джерело: складено автором на основі [26,82,89].

В умовах ринкової економіки, зростає роль достовірного відображення в обліку, систематичного контролю та своєчасного і якісного аналізу кредиторської заборгованості підприємства та загалом його фінансового стану, до якого можна включити визначення ключових економічних показників, а саме: фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, а також пошуку напрямів зміцнення фінансової стабільності та підвищення інвестиційної привабливості.

Варто зазначити, що одним із вирішальних чинників раціонального ведення господарської діяльності виступає політика управління капіталом, яка має на меті оптимізувати склад та структуру власних та позикових коштів підприємства.

Вилучаючи кошти із обороту підприємства, кредиторська заборгованість унеможлиблює їх ефективне використання, тим самим має негативний вплив на загальний фінансовий стан підприємства. Саме тому важливою складовою є не лише облік, а і контроль та аналіз джерел утворення кредиторської заборгованості та її розміру. Для цього необхідно відслідковувати тенденції а тренди у частці кредиторської заборгованості із загальним обсягом залучених коштів, проводити аналіз розподілу грошей у часі. Відповідно, якщо спостерігається ріст даних показників, то можна зазначити, що є загроза потенційної неплатоспроможності підприємства.

Відповідно об'єктами контролю кредиторської заборгованості на підприємстві можуть бути:

- зобов'язання, джерела їх утворення, а також особливості погашення кредиторської заборгованості;
- первинна документація щодо обліку кредиторської заборгованості;
- організація та методика ведення бухгалтерського обліку у частині зобов'язань, а також складання і подання звітності;
- стан трудової дисципліни та дотримання норм законодавства.

Аналіз кредиторської заборгованості дозволяє:

- визначити оптимальне співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості;
- визначити межу цінових знижок для прискорення оплати виставлених рахунків;
- оцінити вплив та ризик кредиторської заборгованості на фінансово-господарський стан підприємства, встановити межі допустимого рівня ризику та окреслити заходи щодо його мінімізації;
- дослідити раціональне значення у співвідношенні кредиторської заборгованості та обсягу продажів і на основі аналізу визначити доцільність масштабування реалізації продукції, товарів і послуг на кредитних умовах,
- провести прогнозний аналіз та охарактеризувати майбутній стан

зобов'язань підприємства в межах поточного операційного періоду, що матиме на меті покращити фінансовий стан і результати діяльності компанії [85, с.93].

Беручи до уваги той факт, що найбільшою складовою зобов'язань підприємства є розрахунки із постачальниками та підрядниками, а також враховуючи вище подані судження науковця О. Шарапа, можна зробити висновок, що кредиторська заборгованість має безпосередній вплив на кількість оборотних коштів, а свій фінансовий борг підприємства зазвичай перекладають саме на кредиторів. Адже саме ці взаємовідносини фіксуються на рівні підприємства, у договорах та інвойсах, у той же час, коли розрахунки із бюджетом чи банками є регульовані державою чи іншими установами. Відповідно, підприємства пріоритизують ці зобов'язання вище, оскільки їх несплата чи часткове погашення тягне за собою адміністративну відповідальність (штрафи, пеня, тощо).

Ще одним важливим чинником є кредитна політика підприємства, як один із ключових індикаторів при прийнятті рішення про необхідність отримання кредиту. Окрім того, підприємство може бути у ролі кредитора і відповідно, самостійно диктувати умови кредитування та приймати рішення про доцільність його надання. Як результат, систематичний контроль прострочених зобов'язань дозволяє визначити чи відповідали прийняті рішення кредитній політиці підприємства, а також дозволяє оперативно застосувати інструменти кредитної політики до покращення ділової ситуації.

Таким чином, облік і аналіз кредиторської заборгованості є однією з важливих частин роботи бухгалтера, оскільки саме цей етап забезпечує основну частину грошових потоків підприємства. У певній мірі кредиторська заборгованість має позитивний ефект на фінансово-господарський стан суб'єкта господарювання, так як це допомагає залучити у тимчасове користування грошові кошти.

Проте, управління кредиторською заборгованістю зводиться до вибору найбільш вигідних форм і строків розрахунків за нею для збереження

фінансової стійкості підприємства. Визначальну роль у цьому процесі відіграє економічний аналіз, в тому числі, аналіз зобов'язань, оскільки він демонструє інформацію про реальний стан розрахунків, достовірність даних обліку, терміни утворення заборгованості, її структуру, а також усі можливі виявлені неточності та порушення у господарських процесах із заборгованістю, тощо.

З метою досягнення сталого розвитку підприємства необхідно здійснювати постійний моніторинг, використовувати сучасні методи оцінки заборгованості, наслідком яких буде створення чіткої організації управління підприємством, що в свою чергу буде сприяти удосконаленню системи прийняття ефективних управлінських рішень в динамічному середовищі.

1.2 Класифікація кредиторської заборгованості та її оцінка в обліку і звітності

Кредиторська заборгованість становить значну частину пасивів підприємства, тому важливою умовою успішного провадження господарської діяльності в ринкових умовах є, перш за все, об'єктивна оцінка зобов'язань відповідно до умов НП(С)БО або МСФЗ. Відповідно до НП(С)БО 1, «зобов'язання становлять заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди» [24].

Згідно з вимогами НП(С)БО 11 до зобов'язань належать:

1. Поточна кредиторська заборгованість:
  - 1.1 Короткострокові кредити банків;
  - 1.2 Поточна кредиторська заборгованість:
    - за довгостроковими зобов'язаннями;
    - за товари, роботи, послуги;
    - за розрахунки з бюджетом;
    - за розрахунками з оплати праці;
    - за розрахунками зі страхування;

- за розрахунками із внутрішніх розрахунків;
- за розрахунками з учасниками;

1.3 Короткострокові векселі видані;

1.4 Поточні забезпечення;

1.5 Інші поточні зобов'язання

2. Довгострокова кредиторська заборгованість:

2.1 Довгострокові кредити банків;

2.2 Відстрочені податкові зобов'язання;

2.3 Довгострокові забезпечення [26].

Однак, подана у нормативному полі категоризація зобов'язань не враховує усі можливі типи заборгованостей, які ймовірно можуть бути у процесі ведення підприємницької діяльності суб'єктом господарювання. Класифікація зобов'язань повинна базуватись на результатах проведеної оцінки та аналізу того чи іншого зобов'язання та причин його виникнення.

Отже, перелік наведеної класифікації доречно доповнити, оскільки вона не відображає усіх аспектів зобов'язань, які виникають на підприємстві, враховуючи специфіку його діяльності. Детальна класифікація зобов'язань наведена у Додатку Б.

Більшість вітчизняних вчених дотримується підходу, який визначений національними положеннями (стандартами), щодо поділу зобов'язань на короткострокові та довгострокові. Серед представників вітчизняних науковців найбільшою кількістю ознак, за якими класифікують зобов'язання вирізняється Ф.Ф. Бутинець. Схожу класифікацію використовують також Л.В. Чижевська, А.Г. Завгородній та С.Л. Береза.

У свою чергу, Т.І. Тесленко запропоновано виокремлення наступних ознак для подальшого відображення заборгованості у звітності:

- реальні (балансові);
- консенсуальні (позабалансові)[81].

Така класифікація дає змогу здійснювати контроль зобов'язань та їх виконання згідно договорів, прогнозування зміни у джерелах утворення активів підприємства, а також допомагає розробити схеми для удосконалення реєстрів обліку з метою подальшого вдосконалення обліку зобов'язань домовленості сторін [81].

У своїх працях Мельник Т.Г. класифікує заборгованість також за «...наступними критеріями:

1. вид господарської діяльності (пов'язані та непов'язані з комерційною діяльністю підприємства зобов'язання),
2. вид кредиторів (зовнішні та внутрішні зобов'язання, заборгованість перед банками та інша (небанківська), заборгованість перед пов'язаними та непов'язаними сторонами)
3. умови виникнення (у зв'язку з одержанням товарів, робіт та послуг (аванси отримані), у зв'язку з нарахуванням витрат, у зв'язку з випуском цінних паперів (векселів, облігацій));
4. виконання умов погашення (прострочені зобов'язання, непрострочені зобов'язання, відстрочені зобов'язання). ...» [72].

Розглянувши та систематизувавши підходи до класифікацій вітчизняних науковців, варто зазначити, що більшість авторів виділяють лише декілька ознак класифікації, зокрема, за терміном і способом погашення, за умовами виникнення тощо. Загалом роботи українських вчених заслуговують особливої уваги, оскільки у них подано перелік із деталізацією класифікаційних характеристик, які мають суттєве значення для провадження аналізу зобов'язань.

Однак, у глобалізованому бізнес-середовищі для того щоб уникнути вузького тлумачення зобов'язань на підприємстві, а також враховуючи той факт, що кінцевою ціллю є деталізована і достовірна інформація про поточний позиковий капітал, варто розглянути погляди зарубіжних науковців, які у своїх роботах наводять класифікацію дещо за іншим спектром ознак.

Зокрема значна увага приділяється класифікації зобов'язань, які у зарубіжній науковій літературі поділяють на:

- фактичні;
- оціночні;
- умовні.

Характеристика зобов'язань науковцями Х. Андерсоном, Д. Колдуеллом, Броунлі, І.Річардом, що наведена на рис. 1.2, дає змогу зрозуміти, що погляди вітчизняних та зарубіжних вчених дещо відрізняються, що може бути викликано різними умовами господарювання.

Як результат, види, які виокремлюють зарубіжні вчені можуть мати місце і на підприємствах України, тому що за такими класифікаційними ознаками заборгованість може виникнути на будь-якому підприємстві, незалежно від виду діяльності, сфери господарювання. Так, фактичні зобов'язання випливають із контрактів, договорів і є наслідком першоподії в договорі, що відбулася на користь суб'єкта господарювання. У свою чергу, до оціночних зобов'язань відносять ту заборгованість, точна сума якої не може бути сформована до певної дати чи настання події.

Рис. 1.2. Характеристика видів зобов'язань

Джерело: складено автором на основі [89, 91].

«...До умовних належать зобов'язання, визнання та оцінка яких залежить від настання (ненастання) у майбутньому неконтрольованих або частково контрольованих підприємством подій. ...» [89, 91].

Хоча, варто враховувати той факт, що значну роль відіграють різноманітні чинники, таких як сфера діяльності, операційний цикл, контрагенти, тощо. Так, необхідно окремо обліковувати систематичні зобов'язання з одним і тим же контрагентом та окремо ті, що мають разовий характер.

Отже, кожному підприємству доцільно розробляти та самостійно затверджувати класифікацію із переліком ознак, які відповідатимуть усім потребам підприємства та його інформаційного забезпечення. До таких ознак можуть належати наступні:

- за нормами НП(С)БО;
- за нормами МСФЗ;
- за контрагентами;
- за терміном погашення;
- за підставою;
- за способом погашення;
- за забезпеченістю виконання;
- за можливістю оцінки, тощо.

Усі наведені вище ознаки мають місце при наявності певних умов чи специфіки діяльності суб'єкта господарювання. Завдяки правильному підбору класифікаційних ознак на підприємстві буде забезпечене всеохопне висвітлення інформації про кредиторську заборгованість, на основі якої буде провадитись аналіз та подальше управління. Однак, наразі однозначність у класифікації та її критеріях - відсутня.

Наступним аспектом є оцінка кредиторської заборгованості. Від того яких саме стандартів: національних чи міжнародних дотримується підприємство при веденні обліку, залежить те, як саме будуть оцінюватися зобов'язання підприємства. У зв'язку із входженням України до світового економічного простору відбувається адаптування системи національного обліку та звітності до

міжнародних норм і стандартів, і більшість вітчизняних підприємств уже використовують міжнародні стандарти для ведення бухгалтерського обліку та звітності.

Якщо розглядати бухгалтерський облік відповідно до міжнародної практики, то можна стверджувати, що в Міжнародних стандартах фінансової звітності не виокремлено спеціального стандарту, присвяченого кредиторській заборгованості. Порівняльна характеристика оцінки та визнання зобов'язань відповідно до МСФЗ 37 та НП(С)БО 11 подано в таблиці 1.1.

Отже, визначення, класифікація, порядок відображення в обліку кредиторської заборгованості регулюються МСФЗ 1, МСФЗ 32, МСФЗ 37. Щодо українського законодавства, то бухгалтерський облік кредиторської заборгованості регламентується НП(С)БО 1 та НП(С)БО 11.

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика визнання та оцінки зобов'язань за національними і міжнародними стандартами

Категорії	НП(С)БО 11 «Зобов'язання»	МСФЗ 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи»
Визнання зобов'язання	«...Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигід у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду. ...» [26]	«...Забезпечення визнається, якщо: а) суб'єкт господарювання має існуюче зобов'язання (юридичне чи конструктивне) внаслідок минулої події; б) ймовірно, що вибуття ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди, буде необхідним для і виконання зобов'язання; в) можна достовірно оцінити суму зобов'язання. ...» [35]

Оцінка зобов'язання	Оцінка зобов'язань відображаються в балансі за сумою погашення.	«...Сума, визнана як забезпечення, має бути найкращою оцінкою видатків, необхідних для погашення існуючого зобов'язання на кінець звітнього періоду. ...» [35]
---------------------	---	--

Джерело: узагальнено автором на основі [26, 35].

Таким чином відповідно до П(С) БО 11 «Зобов'язання» можливість достовірної оцінки зобов'язання є умовою його визнання. Як правило, сума зобов'язання визначається і прямо вказується у договорі, де зазначено, яка сума підлягає сплаті для погашення заборгованості або розраховується на основі визначених правил, до яких можуть належати ставки, норми, тарифи тощо. «Зобов'язання відображаються на окремих статтях за видами кредиторської заборгованості перед бюджетом, зі страхування, з оплати праці, за внутрішніми розрахунками, за іншими зобов'язаннями тощо» [26].

У МСФЗ 37 зазначено, що кредиторська заборгованість [35]:

- торговельна заборгованість – це зобов'язання за отримані чи надані товари або послуги, на які узгоджені офіційно із постачальником або є виставлені рахунки;
- нарахування – це зобов'язання за отримані чи надані товари, послуги, на які не були виставлені рахунки, не були попередньо сплачені або не узгоджені офіційно з постачальником, включаючи суми, які підлягають виплаті працівникам (наприклад, суми, пов'язані з нарахованою оплатою відпусток).

Згідно НП(С)БО 11 «Зобов'язання» в формі 1 фінансової звітності «...зобов'язання повинні відобразитися за сумою погашення. Проте, якщо за зобов'язаннями, що були раніше визнаними, відбудуться зміни, які призведуть до того, що зобов'язання не зможуть відповідати критеріям їх визнання, то на дату балансу будь-які зобов'язання підприємства стануть такими, що не підлягають погашенню, а їх сума повинна бути включена до складу доходів звітнього періоду. ...» [26].

За міжнародними стандартами у первісному визнанні кредиторська заборгованість «...оцінюються за справедливою вартістю (за вартістю угоди), включаючи витрати по здійсненню угоди, які безпосередньо пов'язані з придбанням (випуском) фінансового активу або зобов'язання. ...» [92, 93]. Відповідно після первісного визнання кредиторська заборгованість оцінюється за амортизованою вартістю.

Отже, кредиторська заборгованість оцінюється відповідно до НП(С)БО та МСФЗ за справедливою вартістю за умови, «...якщо, у першу чергу, можна достовірно визначити її оцінку та відповідно її погашення призведе до зменшення економічних вигід у майбутньому внаслідок. ...» [26,35]. Класифікація зобов'язань наведена у НП(С)БО 11 з метою відображення їх у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Однак, не враховується повною мірою специфіка заборгованості, а менеджмент компанії недоотримує необхідної інформації стосовно зобов'язань підприємства. І хоча кожен суб'єкт господарювання самостійно визначає перелік ознак для класифікація та деталізація кредиторської заборгованості, проте критерії поділу повинні бути базовані на уніфікованих, єдиних підходах.

1.3 Законодавчо-нормативне забезпечення бухгалтерського обліку та аналізу кредиторської заборгованості

В умовах соціально-політичних та економічних змін важливим є наявність належного нормативно-правового забезпечення обліку та аналізу, зокрема, кредиторської заборгованості.

Законодавче регулювання обліку включає сукупність нормативно-правових актів різних гілок влади та кожного безпосереднього підприємства, які мають на меті забезпечити всеохопне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку, фінансової звітності та аналізу в межах держави. На законодавчому рівні питання щодо забезпечення обліку кредиторської заборгованості регулюється сукупністю нормативно-правових актів, які можна

класифікувати за видами, рівнем і обов'язковістю виконання. Дану класифікацію наведено у додатку В.

Систему нормативного регулювання обліку кредиторської заборгованості можна представити чотирма рівнями, кожен з яких охоплює низку документів, ієрархія яких зображена на рис. 1.3.

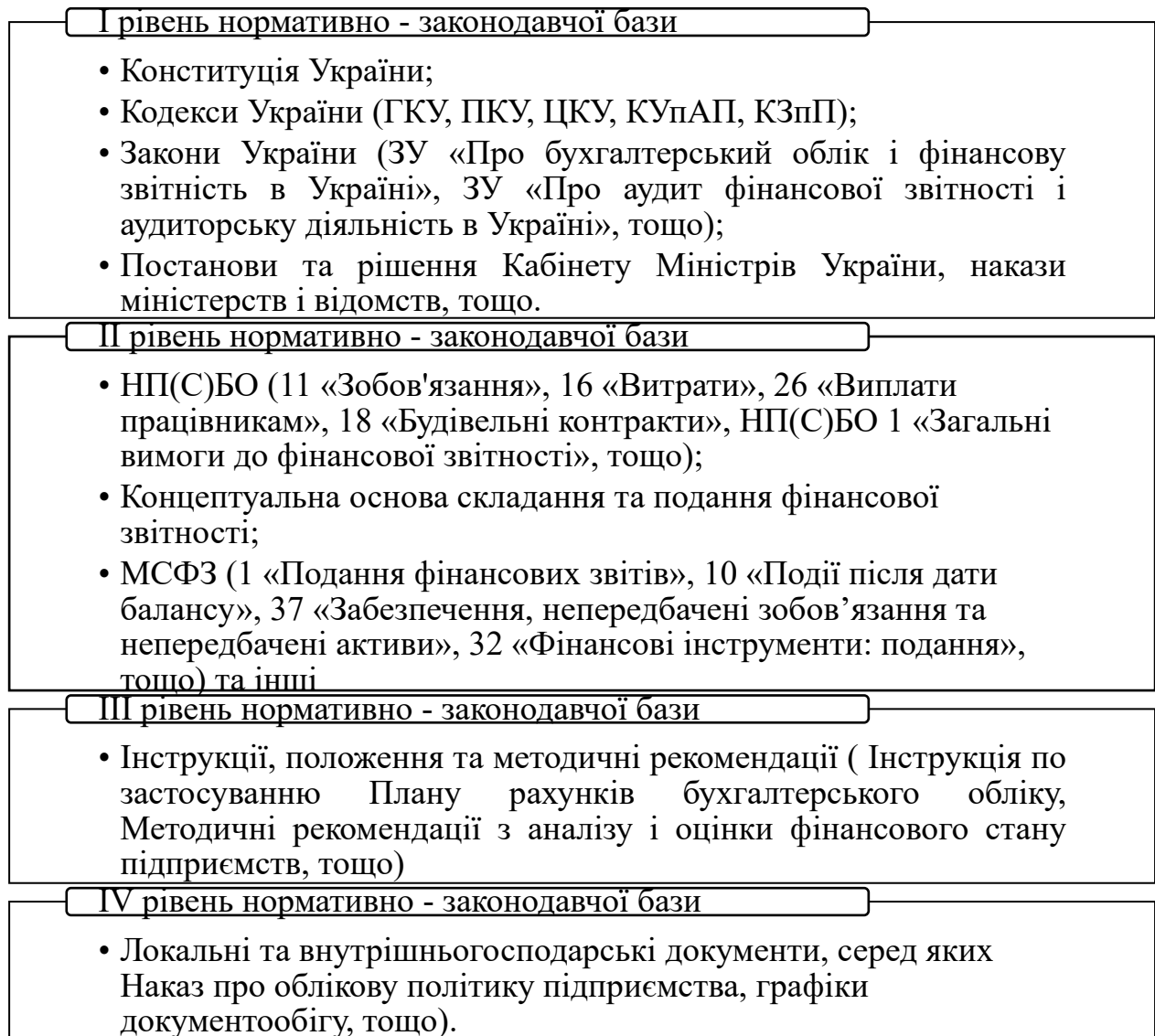

Рис. 1.3. Ієрархічна система нормативно-правового забезпечення кредиторської заборгованості

Джерело: систематизовано автором на основі [1-50].

До першого рівня нормативно-законодавчої бази належать Конституція України, кодекси та закони України, а також постанови та рішення Кабінету

Міністрів України. Відповідно до ст. 42 Конституції України «...кожен має право на здійснення підприємницької діяльності, що не заборонена законом, а забезпечення свободи підприємництва є водночас, як приватним, так і публічним інтересом у тому сенсі, що в умовах ринкової економіки підприємницька діяльність є головним чинником економічної життєдіяльності суспільства. ...» [1].

У Господарському кодексі визначено основні засади господарювання в Україні, зокрема у ст. 42 визначено, що «...підприємницька діяльність є самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями), з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. ...» [2].

Відповідно до ст. 509 Цивільного кодексу України, зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку [6].

У Податковому кодексі України кредиторська заборгованість трактується та розглядається у розрізі податкових зобов'язань, а саме у підпункті 14.1.156 ПКУ визначено, що «...податкове зобов'язання – сума коштів, яку платник податків, у тому числі податковий агент, повинен сплатити до відповідного бюджету як податок або збір на підставі, в порядку та строки, визначені податковим законодавством (у тому числі сума коштів, визначена платником податків у податковому векселі та не сплачена в установленій законом строк)...» [5].

Основним документом, що регулює законодавчі засади бухгалтерського обліку є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [7], у якому прописані основні правові принципи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності на підприємстві. «Норми закону поширюються на всіх юридичних осіб незалежно від

організаційно-правових форм і форм власності, а також на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, котрі зобов'язані вести бухгалтерський облік та надавати фінансову звітність відповідно до чинного законодавства» [7].

Так, до законодавчої бази першого рівня належать також специфічні нормативно-правові акти, які застосовуються до окремих видів поточної та довгострокової кредиторської заборгованості. Класифікувавши кредиторську заборгованість за видами, можна виокремити перелік нормативно-правових актів першого рівня до кожного з них, що зображено на рис. 1.4.

- Закон України [21] - передбачає впровадження застосування суб'єктами ризик-орієнтованого підходу при проведенні належної перевірки своїх клієнтів та звітування про підозрілі операції (діяльність) кредиторів;

- Закон України [22] - в частині регулювання поточної кредиторської заборгованості за податком на прибуток, а саме використання суми вивільнених від оподаткування коштів на створення чи переоснащення матеріально-технічної бази, збільшення обсягу виробництва (надання послуг), запровадження новітніх технологій та/або повернення кредитів, використаних на зазначені цілі, та сплату процентів за ними, тощо;

- Постанова КМ України [49] - в частині регулювання обчислення сум податку на додану вартість, у тому числі розмежовуючи ставки оподаткування та операції, звільнені від оподаткування та такі, що не є об'єктом оподаткування.

До II рівня нормативно-законодавчої бази належать Положення (стандарти) бухгалтерського обліку та Міжнародні стандарти фінансової звітності. НП(С)БО 1 визначає «...мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів, норми якого слід застосовувати при складанні фінансової звітності підприємств, організацій та інших юридичних осіб усіх форм власності (крім бюджетних установ). ...» [24].

Правові засади ведення обліку кредиторської заборгованості регламентуються НП(С)БО 11, у якому зазначено методичний інструментарій визначення в обліку даних про зобов'язання та їх відображення у формах

звітності [26]. Стандарт застосовують враховуючи особливості оцінки, а також розкриття інформації щодо зобов'язань, які встановлені іншими нормативними документами, а саме: НП(С)БО 1, НП(С)БО 14, НП(С)БО 17, НП(С)БО 18, НП(С)БО 19, НП(С)БО 21, тощо.

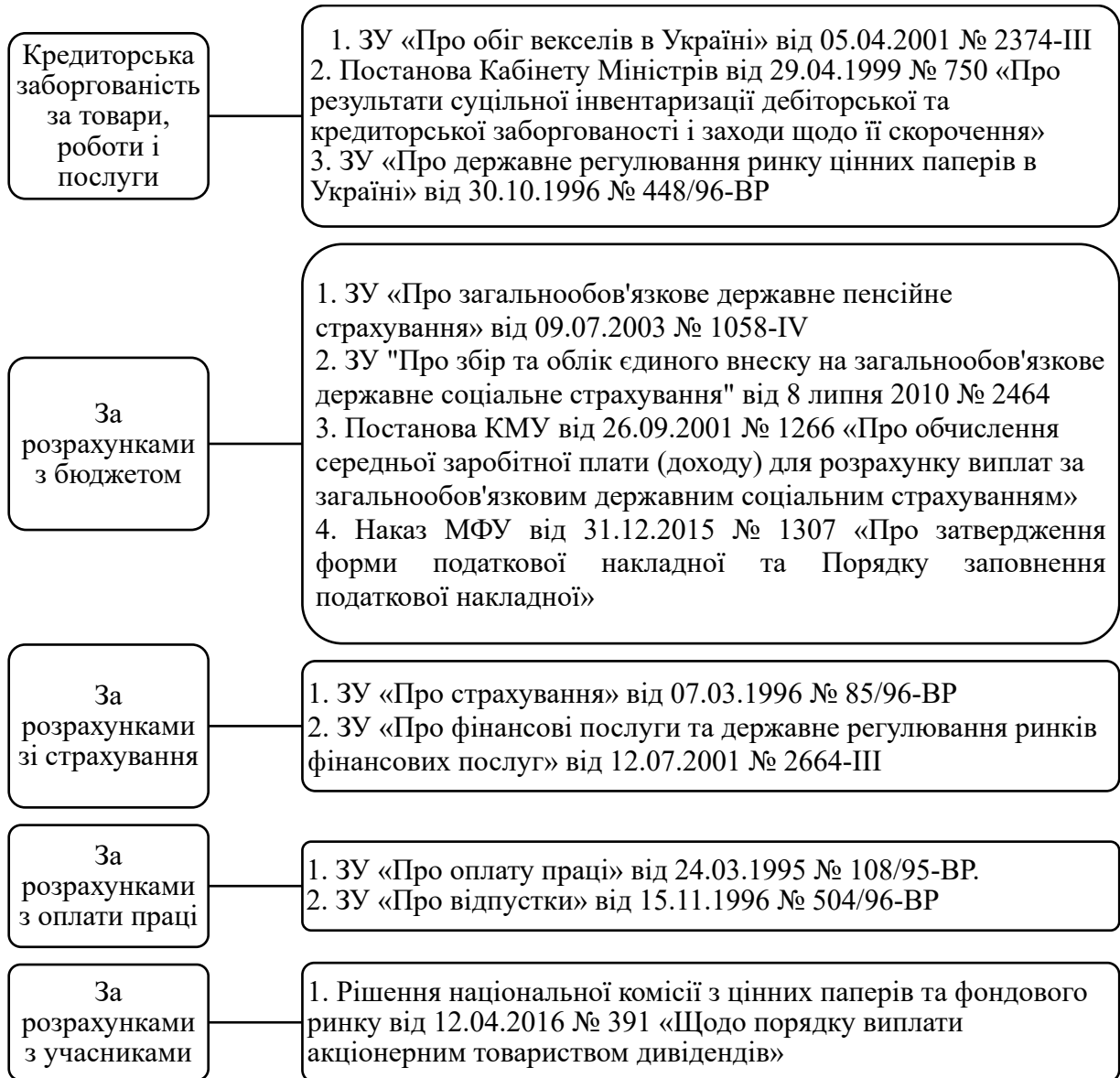

Рис. 1.4. Перелік нормативних документів I рівня у розрізі видів кредиторської заборгованості

Джерело: складено автором на основі [7-50].

Порядок визначення та відображення короткострокових зобов'язань у міжнародній практиці визначається відповідно до МСФЗ 1 «Подання фінансових звітів», МСФЗ 10 «Події після дати балансу», МСФЗ 32 «Фінансові інструменти:

подання», МСФЗ 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи» [35].

До III рівня належать Інструкція про застосування Плану рахунків, Методичні рекомендації та інші нормативно-правові акти Міністерства фінансів та інших організацій, які затверджуються на основі НП(С)БО.

Інструкцією визначається «...порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку та їх призначення для узагальнення інформації методом подвійного запису про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств ... незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності. ...» [39,40]. Серед нормативно-правових актів третього рівня слід також виокремити наступні:

- Інструкція зі статистики заробітної плати - в частині виникнення заборгованості по виплатам працівникам, а саме «визначення показників оплати праці у формах державних статистичних спостережень з метою одержання об'єктивної статистичної інформації про розміри та структуру заробітної плати найманих працівників» [41];

- Положення Міністерства фінансів України [42], у якому визначено порядок оформлення первинних документів, облікових реєстрів та виправлення наявних у них помилок, а також розкрито організацію документообігу на підприємстві;

- Положення Міністерства фінансів України [45] у якому регулюється питання проведення інвентаризації кредиторської заборгованості з метою підтвердження наявності достовірних даних у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності підприємства;

- Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затверджене Міністерством фінансів України № 635 - в частині формування облікової політики кредиторської заборгованості, а саме переліку створюваних забезпечень майбутніх витрат і платежів, «...періодичність відображення відстрочених податкових активів і відстрочених податкових зобов'язань, періодичність та об'єкти проведення інвентаризації, тощо. ...» [37].

До IV рівня включаються локальні та внутрішньогосподарські документи, а саме Наказ про облікову політику підприємства, внутрішні накази та розпорядження, у тому числі робочий план рахунків підприємства розпорядження щодо організації обліку доходів, витрат на підприємстві. Внутрішні робочі документи, що регулюють облік кредиторської заборгованості наведено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Внутрішні робочі документи, що регулюють облік кредиторської заборгованості підприємства

№ з/п	Назва нормативного документу	Основний зміст документу
1	Облікова політика підприємства	Враховуючи конкретні умови діяльності, облікова політика регулює ведення обліку суб'єкта господарювання та обумовлює способи організації діяльності
2	Робочий план рахунків	Кожен суб'єкт господарювання розробляє власний план рахунків в межах законодавства, який затверджується керівником та включає лише ті рахунки, що мають місце та практичне застосування в межах діяльності даного підприємства.
3	Затверджені первинні документи	На кожному підприємстві мають місце власні затверджені спеціалізовані первинні документи, вони повинні містити обов'язкові реквізити з метою внутрішнього управлінського обліку.

Джерело: систематизовано автором на основі [6,84].

Варто зазначити, що під час здійснення внутрішньогосподарського контролю (ВГК), відділ ВГК керується як законодавчою базою бухгалтерського обліку, так і нормативно-правовими актами в сфері контролю та аудиту. Безперечно, особлива увага приділяється Законам та Кодексам України, оскільки у них прописано основні норми та засади, яких повинно дотримуватись підприємство. До нормативно-правового регулювання контролю на

підприємстві належать також Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг та ЗУ «Про аудит фінансової звітності і аудиторську діяльність в Україні» від 21.12.2017 № 2258-VIII., застосування яких сприяє високому рівню впевненості щодо достовірності обліку підприємства [9].

До специфічних нормативних актів, дотримання яких є важливим при здійсненні аналізу, належать Закон України [23], Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств, а також Порядок Кабінету Міністрів [46].

Не менш важливим аспектом обліку та аналізу є дотримання системи внутрішніх нормативних актів (наказу про облікову політику, розпоряджень керівника підприємства, тощо), які повинні бути розроблені відповідно до чинного законодавства і регулювати питання на локальному рівні.

Отже, нормативно-правове забезпечення обліку кредиторської заборгованості є складною структурою нормативно-законодавчої бази, відповідно до якої суб'єкт господарювання провадить бухгалтерський облік, складає фінансову звітність та здійснює господарсько-фінансову діяльність. Оскільки кредиторська заборгованість охоплює значну кількість аспектів бухгалтерського обліку (розрахунки з постачальниками, з оплати праці, за податками і зборами, тощо) існує ціла низка нормативних актів, які регулюють кожен окремий вид кредиторської заборгованості. Тому для ефективного здійснення господарської діяльності необхідно структурувати усі законні та підзаконні нормативно-правові акти, що сприятиме швидкому доступу до необхідної інформації.

Окрім того, на підприємстві важливою є система аналізу та внутрішнього контролю, яка повинна діяти в межах чинного законодавства України та локальних документів, і мати на меті контроль за дотриманням нормативно-правових актів усіма підрозділами підприємства, а також моніторинг змін у законодавстві в частині кредиторської заборгованості та в цілому бухгалтерського обліку і складання звітності.

РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТА ЇЇ ВІДОБРАЖЕННЯ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

2.1 Методика бухгалтерського обліку і звітності кредиторської заборгованості

В сучасних умовах господарювання деякі підприємства здійснюють свою діяльність завдяки залученому капіталу – отриманому в кредит в банку чи товар під реалізацію та отримує значні прибутки не ризикуючи при цьому власним капіталом. Кредиторська заборгованість підприємства є важливою складовою в організації діяльності підприємства та його управлінні, тому суттєвий вплив на зобов'язання в цілому та фінансовий стан підприємства має налагоджена система розрахунків на підприємстві.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації щодо зобов'язань та її розкриття у фінансовій звітності визначені у відповідних національних та міжнародних стандартах [24-35].

Важливим аспектом для суб'єкта господарювання є правильна організація синтетичного та аналітичного обліку на рахунках і в регістрах. Детальний опис синтетичного та аналітичного обліку кредиторської заборгованості у розрізі рахунків 6 класу Плану рахунків наведений у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Синтетичний та аналітичний облік зобов'язань на підприємстві

Назва синтетичного рахунку	Аналітичний облік
60 «Короткострокові позики», 50 «Довгострокові позики»	За позикодавцями (банками) в розрізі кожного кредиту (позики) окремо, за строками їх погашення
61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»	За кредиторами та видами заборгованості
62 «Короткострокові векселі видані», 51 «Довгострокові векселі видані»	За кожним виданим векселем та за строками їх погашення

63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	У розрізі країн за кожним постачальником та підрядником, за кожним контрактом, документом на сплату, в грн. та в валюті, обумовлений в договорі
64 «Розрахунки за податками і платежами», 54 «Відстрочені податкові зобов'язання»	За видами податків
65 «Розрахунки за страхуванням»	За кожним видом зборів і відрахувань, за страхувальниками та окремими договорами страхування
66 «Розрахунки з оплати праці»	У розрізі кожного працівника
67 «Розрахунки з учасниками»	За кожним засновником та учасником, за видами виплат, за джерелами виплат дивідендів – прибуток звітного року, прибуток минулих років, резервний капітал
68 «Розрахунки за іншими операціями, 52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями», 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди», 55 «Інші довгострокові зобов'язання»	За підприємствами, організаціями, установами та фізичними особами, з якими проводяться розрахунки
69 «Доходи майбутніх періодів»	За видами доходів, датами їх утворення і визнання доходами звітного періоду

Джерело: складено автором на основі[26].

Приклад рахунків за монетарними і немонетарними статтями представлений на рис. 2.1.

Монетарна	<u>короткострокові та довгострокові кредити (рах. 601, 501);</u> <u>поточний борг по довгостроковим кредитам (рах. 611);</u> <u>заборгованість по вексялям (рах. 62, 51);</u> <u>розрахунки з постачальниками та підрядниками(рах.631,632);</u> <u>розрахунки по податкам (рах.641, 642);</u> <u>розрахунки по страхуванню, ЄСВ (рах. 651);</u> <u>розрахунки з учасниками, по дивідендам (рах. 671);</u> <u>розрахунки з іншими кредиторами (рах. 685, 52, 53)</u>
Немонетарна	<u>розрахунки за отриманими авансами (рах. 681)</u>

Рис. 2.1.Класифікація рахунків за монетарними і немонетарними статтями
Джерело: складено автором на основі [57].

Крім того, у бухгалтерському обліку виокремлюють заборгованість:

- монетарну - яка буде погашатись грошовими коштами;
- немонетарну (негрошова, товарна заборгованість) - погашення якої відбуватиметься товаром або поставленими результатами робіт, послуг, і яка, як правило, виникає внаслідок отримання попередньої оплати [87].

Найбільш поширеною та вагомою часткою у структурі поточної кредиторської заборгованості є заборгованість за розрахунками з постачальниками та підрядниками, для обліку якої використовується рахунок 63 з відповідними субрахунками, облікову модель використання яких наведено на рисунку 2.2.

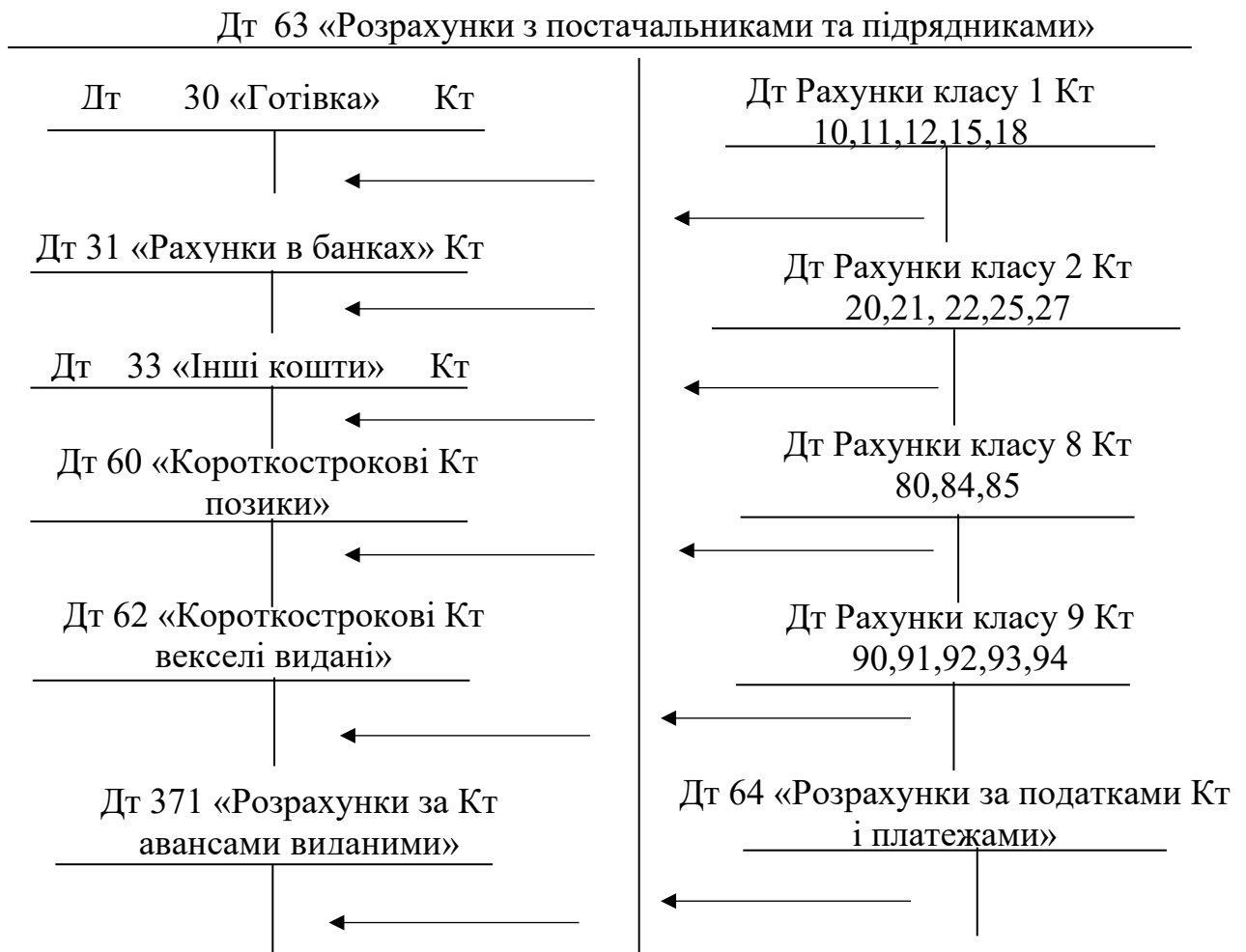

Рис.2.2. Відображення обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками

Джерело: складено автором на основі[26,39,40].

За кредитом рахунку 63 «...відображається заборгованість підприємства перед постачальниками і підрядниками, що виникає в момент одержання підприємством від них ТМЦ, виконаних робіт чи наданих послуг. Запис роблять на підставі товарно-транспортних накладних, накладних, рахунків-фактур, актів приймання виконаних робіт і послуг. За дебетом рахунку відображається зменшення кредиторської заборгованості шляхом оплати підприємством отриманих від постачальників і підрядників ТМЦ, робіт чи послуг чи у результаті пред'явлення претензій і повернення товару, тощо. ...» [39].

Заборгованість за надані послуги, у свою чергу, доцільно акумулювати на субрахунку 685.

Оплата постачальникам і підрядникам за поставлені ТМЦ, роботи і послуги може здійснюватися різними способами та у різний термін. Так, підприємство може здійснювати попередню оплату (авансований платіж) й оплату за вже поставлені ТМЦ, роботи чи послуги. Дані способи оплати відображається по-різному в бухгалтерському обліку.

Бухгалтерські проведення на умовах після оплати та авансового платежу наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Типові проведення обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками на прикладі «ВК «Поліпласт»»

№ п/п	Зміст операції	Бухгалтерський облік		Сума, грн.
		Д-т	К-т	
Після оплата				
1	Надійшов цемент від ТОВ «Буд-стад»	201	631	20000
2	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	4000
Оплачено рахунок ТОВ «Буд-стад»				
3	Готівкою з каси	631	301	24000
	З поточного рахунку в банку	631	311	
	Виданими векселями	631	62	
	За рахунок короткострокової позики банку	631	601	
Авансовий платіж				

1	Перераховано аванс ТОВ «Буд-стад»	371	311	24000
2	Відображено суму податкового кредиту	641	644	4000
3	Надійшов цемент від ТОВ «Буд-стад»	201	631	20000
4	Відображено суму ПДВ	644	631	4000
5	Проведено зарахування перерахованого авансу в рахунок виконаної поставки товару	631	371	24000

Джерело: складено автором на основі [39,40].

Отже, належним чином організована на підприємстві система розрахунків забезпечуватиме оперативний контроль стану розрахунків з постачальниками. Розрахунки з постачальниками та підрядниками здійснюються в основному в безготівковій формі через установи банку та оплата здійснюється або перед отриманням сировини чи товару (авансований платіж) або після отримання.

Наступною, не менш важливою, складовою поточної кредиторської заборгованості є розрахунки за податками та платежами. Відповідно до Інструкції № 291 для відображення інформації про розрахунок суб'єктів господарювання за усіма можливими податками та зборами до бюджету використовується рахунок 64, аналітична деталізація якого наведена у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Аналітичний облік рахунку 64 «Розрахунки за податками і платежами»

Назва аналітичного рахунку	Характеристика
641 «Розрахунки за податками»	Відображення нарахування та сплати податків: податок на прибуток, податок на додану вартість, військовий збір, мито, ПДФО, місцеві податки, тощо
642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»	Відображення нарахування та сплати обов'язкових платежів (зборів), облік яких не ведеться на рах 65, але ці обов'язкові платежі справляються відповідно до норм чинного законодавства
643 «Податкові зобов'язання»	Відображення нарахування та сплати податку на додану вартість, яка визначена, виходячи із суми одержаних

	авансів (попередньої оплати) за готові товари, послуги, що підлягають відвантаженню, виконанню
644 «Податковий кредит»	Відображення нарахування та сплати податку на додану вартість, на яку підприємство має право зменшити своє податкове зобов'язання

Джерело: складено автором на основі [26,39,40].

Важливим об'єктом обліку поточної кредиторської заборгованості є оплата праці та розрахунки зі страхування. Так, для обліку розрахунків з оплати праці призначений рахунок 66, на якому відображається інформація в розрізі виплат працівникам (основна, додаткова оплата праці, допомоги та інше). «...Облік нарахувань, виплат і утримань ведуть на рахунку 661, а облік депонованої заробітної плати - на рахунку 662. ...» [39].

Методика відображення поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з оплати праці зображено на рис. 2.3.

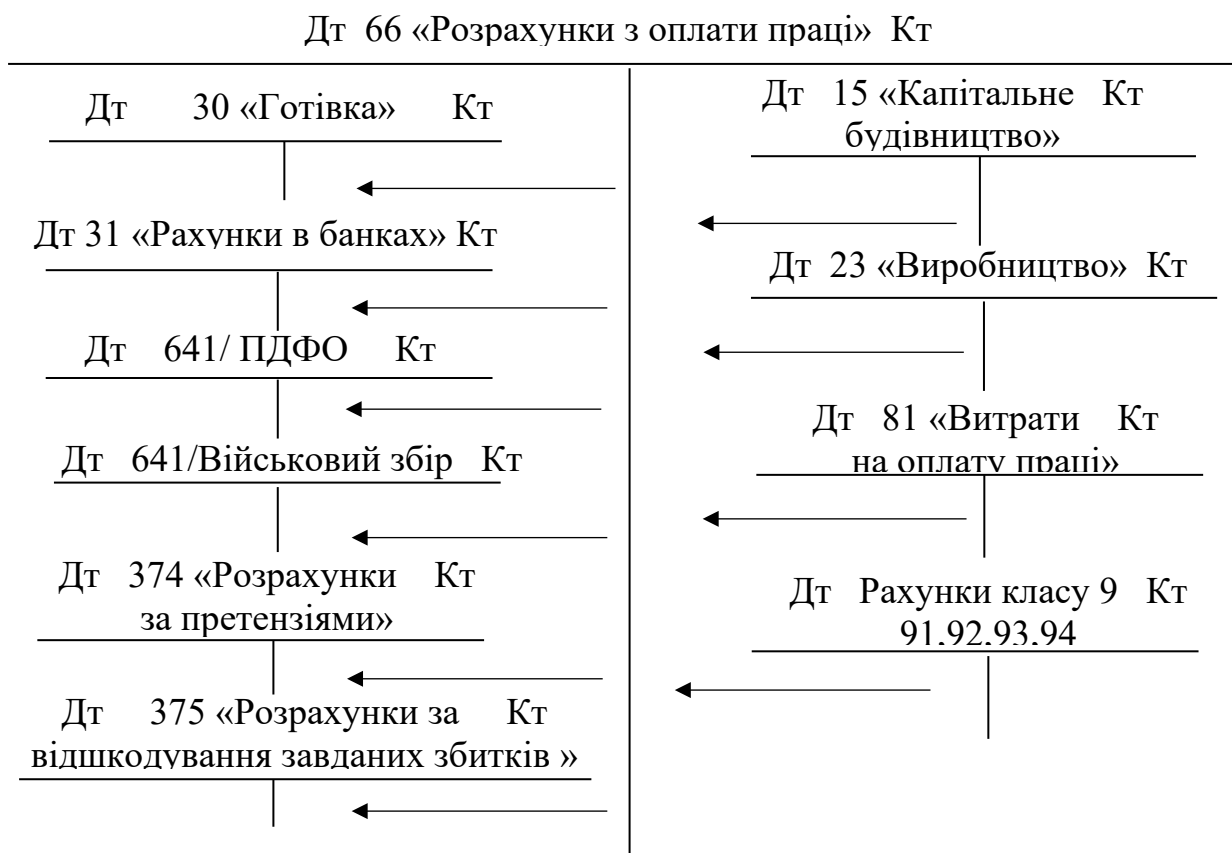

Рис. 2.3. Відображення обліку розрахунків з оплати праці

Джерело: складено автором на основі [26,39,40].

Кінцевим етапом застосування методичного інструментарію обліку кредиторської заборгованості за кожним рахунком є узагальнення інформації в облікових регістрах, а також складання і подання звітності. Так, інформація про наявність того чи іншого виду заборгованості наводиться в III розділі ф.1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за окремими статтями, для заповнення яких необхідно використати дані сальдо рахунків шостого та п'ятого класу.

Склад кредиторської заборгованості підприємства у структурі пасиву балансу дає змогу визначити яку питому вагу займає заборгованість у відношенні до власного капіталу підприємства, а також проаналізувати розмір та вплив кожного окремого виду заборгованості на її загальну суму. Таким чином, є можливим визначення показника співвідношення кредиторської заборгованості підприємства до суми усіх його активів.

Базуючись на отриманих результатах, завдяки методам факторного аналізу можна визначити рівень забезпеченості підприємства власними коштами у відношенні до позикових, рівень платоспроможності, рентабельності суб'єкта господарювання.

Детальну характеристику кожної статті розділу III пасиву Балансу (Звіту про фінансовий стан) наведено у Додатку Г.

Окрім того у Примітках до фінансової звітності слід розкривати наступну інформацію (згідно НП(С)БО 1):

– перелік заборгованості з відповідними сумами, яка була включена по статтям балансу “Інші довгострокові зобов’язання” чи “Інші поточні зобов’язання”;

– непередбачувані зобов’язання, тобто такі, які можуть виникнути внаслідок певної події, результат якої буде відомий лише в майбутньому, наприклад в результаті програшу судової справи [24].

У формі №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» у рядку 2300 відображається сума витрат чи доходу з податку на прибуток. Витрати з податку на прибуток відображаються в дужках і при визначенні

фінансового результату на цю суму відповідно зменшується прибуток. Варто зазначити, що у проміжній фінансовій звітності відстрочені податкові активи та зобов'язання наводяться лише у формі №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан) в сумі, яка визначена станом на 31 грудня попереднього року (без їх обчислення на дату проміжної звітності). Відповідно у формі №2 фінансової звітності у статті 2300 наводиться сума лише поточного податку на прибуток, а на дату складання річної звітності здійснюється відповідне коригування (збільшення чи зменшення) суми витрат з податку на прибуток з урахуванням змін відстрочених податкових активів чи зобов'язань за звітний рік.

У формі №3 Звіт про рух грошових коштів наводиться інформація про грошові потоки за видами діяльності підприємства за звітний період. Відповідно у частині кредиторської заборгованості у звіті відображаються наступні операції:

- надходження грошових коштів від отриманих позик;
- витрати за розрахунками з працівниками;
- погашення тіла кредиту та виплати відсотків за його користування;
- виплати за податками та зборами;
- погашення кредиторської заборгованості за розрахунками з страхування;
- погашення векселів виданих;
- погашення кредиторської заборгованості з розрахунків з постачальниками та підрядниками;
- виплати з метою погашення іншої кредиторської заборгованості, яка пов'язана з операційною діяльністю (наприклад, оплата електроенергії, опалення)
- виплати за розрахунками з учасниками;
- надходження доходів майбутніх періодів, тощо.

Суб'єктам господарювання (платникам податків), крім фінансової звітності необхідно складати та подавати до контролюючих органів, у встановлені законодавством строки, податкову звітність, яка включає в себе податкові декларації (розрахунки) платників податків за відповідними їх видами (у тому числі відокремлених підрозділів). «Дані податкової звітності

відображають величину зобов'язань підприємства, пов'язаних з нарахуванням і сплатою податків та інших обов'язкових платежів. Податкові декларації формуються та подаються до контролюючого органу протягом строку, що розпочинається з наступного дня, який настає за останнім днем звітного періоду в терміни, визначені законодавчими актами» [5].

Ще одним видом звітності, який складається на підприємстві у частині поточної кредиторської заборгованості, а саме розрахунків з оплати праці, є статистичний звіт форма № 1-ПВ (місячна) «Звіт з праці», форма № 1-ПВ (квартальна), граничний термін подачі яких - 7 число місяця, наступного за звітним періодом.

У формі № 1-ПВ (місячна) у розділі II «наводяться дані про заборгованість перед працівниками із зарплати та виплат із соціального страхування» [41]. До кола респондентів, що мають заповнити та подати форму № 1-ПВ (місячна) «Звіт з праці» у частині заповнення розділу II належать:

1. Підприємства, які щомісячно звітують за розділом I форми № 1-ПВ (місячна), в разі наявності заборгованості з виплати зарплати. Дані за розділом II цієї форми вони надають до повного погашення боргу;

2. Підприємства, що не зобов'язані щомісячно звітувати, але в разі наявності заборгованості з виплати зарплати мають скласти та подати дані за розділом II форми № 1-ПВ (місячна) відповідно до критеріїв кількості працівників за видами діяльності, розроблених Державною службою статистики України;

3. Юридичні особи, щодо яких реалізуються процедури відновлення юридичної особи, відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом.

Отже, методика бухгалтерського обліку та звітності кредиторської заборгованості на підприємстві відіграє ключову роль, оскільки завдяки налагодженому процесу ведення аналітичного і синтетичного обліку, своєчасному і достовірному відображенні розрахункових операцій, а також коректному складанні фінансової звітності на підприємстві є можливим підвищення фінансових показників діяльності, а також забезпечення

ефективного використання коштів, підвищення платоспроможності підприємствам та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

2.2 Організація обліку кредиторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності

Організація бухгалтерського обліку на підприємствах, в установах та організаціях - це систематичне здійснення певних заходів, використання методів, які забезпечують життєдіяльність підприємства відповідно до поставлених цілей та місії та мають на меті його постійний розвиток.

Основними завданнями організації бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості є:

- «...визначення порядку синтетичного і аналітичного обліку та забезпечення своєчасної та повної реєстрації даних у документах та облікових регістрах;

- достовірне відображення інформації щодо зобов'язань у формах фінансової звітності;

- створення дієвої системи внутрішнього контролю зобов'язань;

- забезпечення процесу обліку зобов'язань кваліфікованими обліковцями та засобами автоматизації обліку;

- встановлення наказом по підприємству переліку посадових осіб, які відповідатимуть за правильність розрахунків, своєчасність їх документального оформлення;

- своєчасна перевірка розрахунків та попередження прострочення кредиторської заборгованості;

- розробка графіків платежів;

- розробка картотек реквізитів, систематизація інформації про кредиторів;

- вибір, впровадження методів, способів, прийомів збору й обробки інформації за операціями із виконання зобов'язань, які необхідні для

оперативного управління, поточного і наступного планування, контролю та аналізу. ...» [54,72].

Враховуючи ключові аспекти організації обліку кредиторської заборгованості, у Наказі про облікову політику варто передбачити наступні положення:

- робочий план рахунків з деталізацією субрахунків та аналітичних рахунків до рахунків Класу 6 «Поточна кредиторська заборгованість»;
- графік документообігу;
- перелік пов'язаних осіб;
- терміни зберігання господарських договорів та іншої ділової документації з обліку кредиторської заборгованості;
- графік проведення інвентаризації та склад відповідної комісії;
- положення про ведення претензійно-позовної роботи [60].

Етапи організації обліку кредиторської заборгованості та їх характеристика наведені на рис. 2.4

Рис. 2.4. Етапи організації обліку кредиторської заборгованості на підприємстві

Джерело: складено автором на основі [80].

На першому етапі відбувається систематизація документів, вивчається рух первинних документів, формується графік документообороту. Первинні документи є основним доказом настання певної події – виникнення або погашення заборгованості. Тому несвоєчасне чи неналежне оформлення операцій призводить до викривлення відображеної інформації в обліку. На другому етапі відбувається запис даних первинного обліку, їх подальша класифікації, перегрупування і, як результат, отримання потрібної оперативної інформації. На останньому етапі відбувається узагальнення даних. Відповідно, окрім даних первинного і поточного обліку, використовуються планові та нормативні показники, інформація попереднього звітного періоду, а також статистичного і оперативного обліку. Така детальна інформація допомагає не лише провести детальну оцінку результатів роботи суб'єкта господарювання, а і виявити тенденції його розвитку [77].

У першу чергу для ефективної організації обліку кредиторської заборгованості на підприємстві повинен бути налагоджений процес документообігу. Документальне оформлення господарських операцій, а саме порядок та вимоги щодо складання документів, регламентовані статтею 9 Закону України [7]. Узагальнена схема етапів документообігу на підприємстві подана у Додатку Д.

Загалом організація суб'єктом господарювання документування операцій з обліку зобов'язань передбачає наявність графіку документообігу та сформованого переліку документів, згідно якого будуть оформлені усі операції, пов'язані із кредиторською заборгованістю. Документування кредиторської заборгованості здійснюється за кожним її видом на підставі первинних документів та договорів, що засвідчують факт здійснення господарської операції.

Перелік первинних документів до кожного рахунку кредиторської заборгованості наведено у таблиці 2.4. Форми цих документів затверджені наказом Міністерства статистики України.

Таблиця 2.4

Документування кредиторської заборгованості на підприємстві

№ п/п	Номер та назва рахунку	Первинні документи
1.	60 «Короткострокові позики», 50 «Довгострокові позики»	Виписки банку, платіжні доручення, кредитні договори між банком та підприємством, розрахунки та довідки бухгалтерії, тощо
2.	61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями»	
3.	62 «Короткострокові векселі видані», 51 «Довгострокові векселі видані»	Векселі, акти приймання-передачі, ВКО, виписки банку, довідки бухгалтерії, тощо;
4.	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	Рахунок-фактура, акти приймання робіт (послуг), накладні, виписки банку, довідки бухгалтерії, претензії, податкові накладні, договори купівлі-продажу, митні декларації, товарно-транспортні накладні, тощо
5.	64 «Розрахунки за податками і платежами», 54 «Відстрочені податкові зобов'язання»	Податкові накладні, розрахунки бухгалтерії, платіжні доручення, виписки банку, тощо
6.	65 «Розрахунки за страхуванням»	Виписки банку, розрахунково-платіжні відомості, розрахунки та довідки бухгалтерії, ПКО, ВКО, платіжні доручення, тощо
7.	66 «Розрахунки з оплати праці»	Розрахунково-платіжні відомості, виписки банку, ПКО, накази по підприємству про прийняття на роботу, про звільнення з роботи, маршрутні листи, листки з обліку кадрів, табелі обліку використання робочого часу, особові картки працівників, рапорти про виробіток, наряди на відрядні роботи, відомості обліку депонованої заробітної плати, тощо
8.	67 «Розрахунки з учасниками»	Статут, установчий договір, накладні, ПКО, ВКО, довідки бухгалтерії, тощо
9.	68 «Розрахунки за іншими операціями, 53 «Довгострокові зобов'язаннями з оренди», 52 «Довгострокові	Розрахунки та довідки бухгалтерії, виписки банку, розрахунково-платіжні відомості, ПКО, ВКО, платіжні доручення, тощо

	зобов'язання за облігаціями», 55 «Інші довгострокові зобов'язання»	
10.	69 «Доходи майбутніх періодів»	Розрахунково-платіжні відомості, виписки банку, розрахунки та довідки бухгалтерії, платіжні доручення, ПКО, ВКО, тощо

Джерело: складено автором на основі [26,44].

Отже, на етапі первинного обліку формується документальна база, на основі якої реєструються господарські операції. На етапі поточного обліку заповнюється журнал реєстрації господарських операцій, облікові регістри та Журнали-ордери, а на заключному етапі – Головна книга, а також фінансова, податкова, статистична та управлінська звітність.

Загальна схема документування для усіх видів кредиторської заборгованості зображена на рис. 2.5.

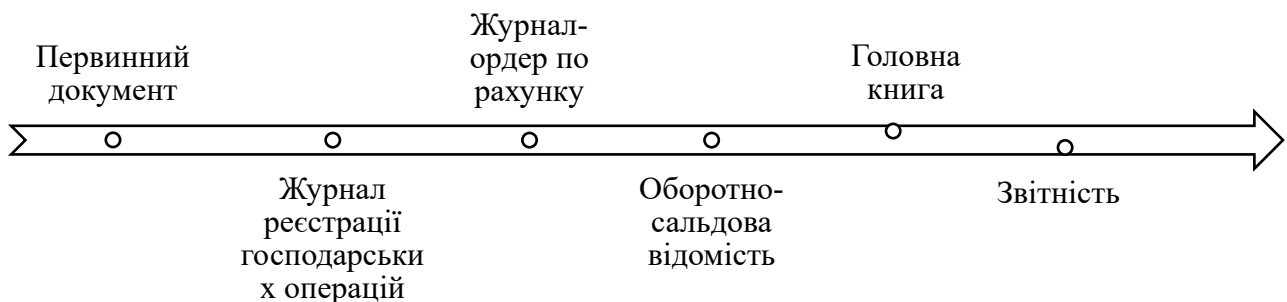

Рис. 2.5. Загальна схема документування кредиторської заборгованості на підприємстві

Джерело: складено автором на основі[80]

Наступним блоком у частині організації обліку є організація документування розрахунків з постачальниками та підрядниками. Порядок та форми розрахунків між покупцем і постачальником визначаються в укладених договорах або контрактах купівлі-продажу. Узагальнену схему послідовності документів для здійснення розрахунків з постачальниками та підрядниками та відображення у фінансовій звітності наведено у Додатку Ж .

Для забезпечення налагодженого руху документів на підприємстві необхідним є створення графіку документообороту, в якому прописується послідовність етапів проходження документів, їх виконавців, контролюючих осіб, терміни, тощо. Такий документ має на меті організацію систематичного контролю за складанням первинних документів у визначений строк, а також узагальнення інформації між окремими структурними підрозділами підприємства та її подальшій передачі у бухгалтерію. Графік документообороту створюється головним бухгалтером та завіряється керівником підприємства. Вимоги головного бухгалтера, які окреслено в графіку документообороту, є обов'язковими для всіх служб і підрозділів підприємства [44].

Документи, як правило, складаються оперативними працівниками підприємства. Кожному виконавцю видають витяг з графіку документообороту, у якому зазначено перелік документів, що мають безпосереднє відношення до функціональних обов'язків конкретного виконавця, терміни їх подачі і перелік служб чи підрозділів підприємства, куди ці документи повинні бути переданими. Зразок фрагменту графіку документообігу наведено у додатку 3.

В організації обліку та звітності кредиторської заборгованості чільне місце займає організація складання і подання звітності, основою якої є нормативно-правові акти, які регламентують порядок, методику складання та подальшого подання звітності до відповідних контролюючих органів управління.

Основні вимоги до фінансової звітності викладені в Законі про бухгалтерський облік та у НП(С)БО 1, НП(С)БО 2 [24,25].

З метою організації складання та подання звітності на підприємстві оформлюються внутрішні документи, такі як: наказ, розпорядження керівника, окремий розділ в наказі про облікову політику, таблиць-графік підготовки та подання звітності. Ці документи фіксують відповідальних осіб, обов'язками яких є підготовка звітності, конкретні терміни завершення її складання та подання за призначенням.

Окрім фінансової звітності кожен суб'єкт господарювання, що є платником податків подає податкову звітність, дані якої відображають величину

зобов'язань підприємства, пов'язаних з нарахуванням і сплатою податків та інших обов'язкових платежів. Підприємства мають право вибору зручної для себе форми подачі податкової звітності, а саме: в електронному чи в паперовому форматі, через відділення поштового зв'язку чи самостійно через податкову інспекцію [5].

По кожному податку (збору) передбачається підготовка та подання окремої форми звітності. Перелік декларацій та звітів, що належать до податкової звітності, які повинно складати на подавати підприємство наведено у додатку К.

Тому, враховуючи вищезазначене, важливим аспектом організації формування звітності є дотримання термінів звітування (Додаток Л).

Отже, облік кредиторської заборгованості є лише однією частиною в структурі управління будь-якого суб'єкта господарювання. З метою коректного відображення даних у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності він повинен бути організований таким чином, щоб відповідати чинному законодавству, а також потребам ефективного прийняття управлінських рішень. Адже саме завдяки правильно організованій системі методів, способів та заходів обліку кредиторської заборгованості можна досягти оптимального функціонування та розвитку підприємства відповідно до його мети, цілей та місії у динамічному середовищі.

2.3 Удосконалення обліку кредиторської заборгованості на основі гармонізації з МСФЗ

Інтеграція України до Європейського союзу та зміна економічної системи обумовлюють подальше реформування системи бухгалтерського обліку, що в свою чергу потребує уніфікації стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності і має на меті усунути економічні та торговельні бар'єри.

Як зазначає професор Швець В.Г, «...відомі такі основні підходи до вирішення проблеми уніфікації бухгалтерського обліку, як гармонізація і

стандартизація. В широкому розумінні, гармонізація обліку передбачає певну відповідність та злагодженість, дотримання принципів ведення бухгалтерського обліку і статистики, складання звітності групою країн чи їх об'єднанням. Головне завдання гармонізації полягає в тому, щоб вони суттєво не відрізнялись від аналогічних стандартів в інших країнах-членах співтовариства, тобто знаходились у гармонії один з одним. ...» [87].

Гармонізація, на думку Лисенка А.М. «це не про запозичення західних термінів, понять та методів, а про повернення до втрачених цінностей та ліквідації «прогалин» в розумінні світового досвіду, накопиченого за цей час. А це не абсолютно новий підхід, а звернення до обґрунтованих і зважених критеріїв та норм» [56].

В Україні уніфікація системи бухгалтерського обліку провадиться в межах розробки і затвердження єдиної методологічної основи згідно вимог МСФЗ у формі уніфікації та стандартизації бухгалтерських документів, реєстрів обліку, форм фінансової звітності, тощо.

Зазначимо, що впровадження МСФЗ в практику діяльності українських компаній має певні переваги та недоліки. (рис. 2.6)

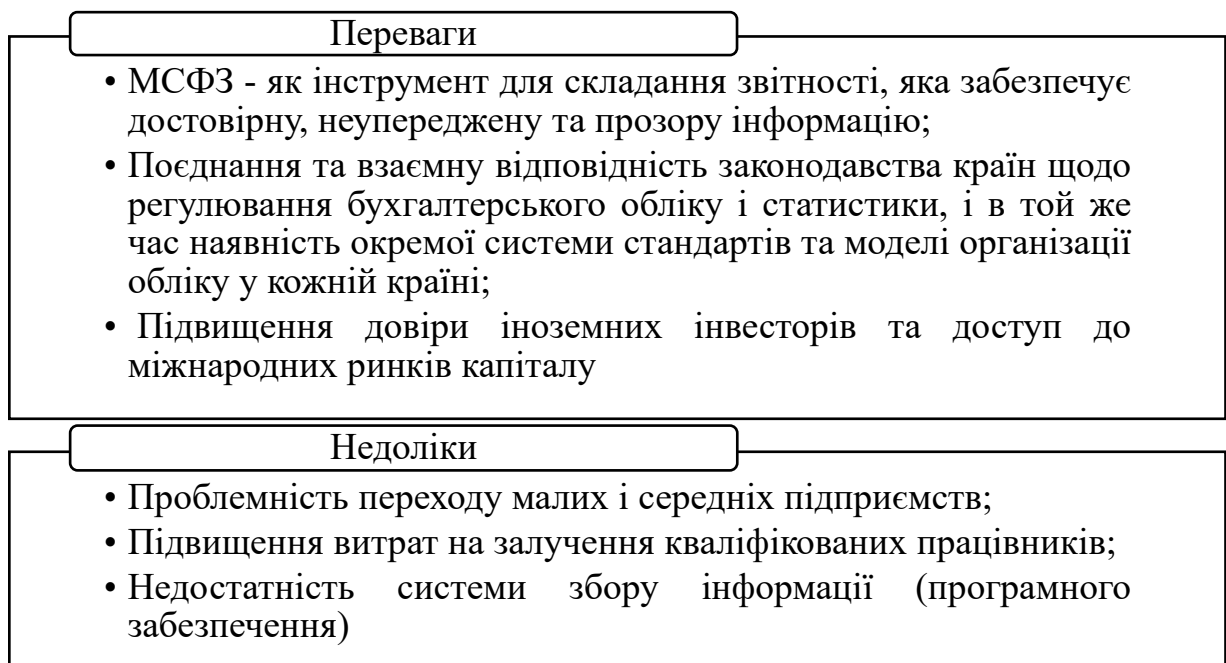

Рис. 2.6. Переваги та недоліки застосування МСФЗ

Джерело: складено автором на основі [76,93,96].

Варто зазначити, що міжнародні стандарти не превалюють над національними, а мають суто рекомендаційний характер. Так, НП(С)БО охоплюють чинні МСФЗ, але не копіюють їх.

У Національних положеннях (стандартах) України порівняно із МСФЗ є жорстка регламентація дій бухгалтера, крім того, вони орієнтовані на запити регулюючих органів (Державна служба статистики України, Державна податкова служба України), а МСФЗ орієнтуються на фінансово зацікавлених осіб (акціонери, інвестори тощо).

Правові засади ведення обліку кредиторської заборгованості в Україні регламентуються НП(С)БО 11 «Зобов'язання», у якому «визначено методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності. Його застосовують з урахуванням особливостей оцінки та розкриття інформації щодо зобов'язань, які встановлені іншими нормативними документами (положеннями та інструкціями)» [26].

У міжнародній практиці порядок визначення та відображення кредиторської заборгованості визначається згідно МСФЗ 1, МСФЗ 10, МСФЗ 32, МСБО 37 [35].

З метою аналізу спільних та відмінних особливостей положень, які безпосередньо регулюють облік кредиторської заборгованості у вітчизняній та міжнародній практиці, варто порівняти НП(С)БО 11 та МСБО 37, результати якого наведені у додатку М. Оскільки національні стандарти базуються на основі міжнародних, це дозволяє зазначити, що саме тому НП(С)БО 11 та МСБО 37 мають спільні риси, а саме: терміни, які зазначено в стандартах (зобов'язання, забезпечення); тлумачення поняття «зобов'язання».

Так, поняття зобов'язань є ідентичним в міжнародних і національних стандартах бухгалтерського обліку, воно трактується як «...теперішня заборгованість суб'єкта господарювання, яка виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, спричинить вибуття ресурсів із суб'єкта господарювання, котрі втілюють у собі економічні вигоди. ...» [26, 35].

Проте, існують і відмінні риси між НП(С)БО та МСБО. Досліджуючи порядок визнання зобов'язань, слід зазначити, що міжнародні стандарти вивчають забезпечення, в той час як у національних розглядають зобов'язання.

Згідно НП(С)БО 11, «...зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду. ...» [26].

У той же час, згідно МСБО 37 «...забезпечення слід визнавати, якщо:

1. суб'єкт господарювання має теперішню заборгованість (юридичну чи конструктивну) внаслідок минулої події;
2. ймовірно, що вибуття ресурсі, які втілюють у собі економічні вигоди, буде необхідним для погашення заборгованості;
3. можна достовірно оцінити суму заборгованості. ...» [35].

Щодо оцінки зобов'язань, то згідно НП(С)БО 11 теперішня вартість використовується для відображення довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки; поточні зобов'язання відображаються за сумою погашення в балансі, а непередбачені зобов'язання – за обліковою оцінкою на позабалансових рахунках підприємства.

Розглядаючи оцінку у МСБО 37, можна зазначити, що «...сума юридичних або конструктивних зобов'язань має бути найкращою оцінкою видатків, необхідних для погашення теперішньої заборгованості на дату балансу. ...» [35].

У Концептуальній основі фінансової звітності вказано, що зобов'язання оцінюються за однією з чотирьох видів вартості, які наведено у Додатку Н. Найчастіше основою оцінки, яку використовують підприємства для складання фінансових звітів за міжнародними стандартами, є історична собівартість.

Щодо класифікації зобов'язань, відповідно до національних та міжнародних стандартів, зобов'язання поділяють на короткострокові, довгострокові і непередбачені. Проте, у МСБО короткострокові та довгострокові зобов'язання трактуються як фактичні, тобто такі, що виникають на основні

законодавчих норм або ж з контрактів та договорів, а їх вартість може бути точно визначена. Прикладами таких зобов'язань може бути заборгованість за неоплачені, але отримані товари, роботи, послуги, видані векселі, дивіденди до виплати, отримані аванси, нарахована заробітна плата, тощо. А відповідно непередбачені зобов'язання трактуються як умовні, потенційні зобов'язання, які залежать від настання майбутніх подій, що виникають в результаті минулих. Прикладом умовних зобов'язань є заборгованість по оплаті відпусток, податку на прибуток, на майно, тощо.

Окрім того, існує відмінність у моменті визнання зобов'язань. У нормах МСБО чітко передбачено поділ існуючого зобов'язання на конструктивне і юридичне, у той час як у національних положеннях така класифікація не згадується.

«...Юридичне зобов'язання – зобов'язання, яке виникає внаслідок:

- контракту (внаслідок його явних чи неявних умов);
- чинного законодавства;
- іншої дії закону.

Конструктивне зобов'язання – зобов'язання, яке є наслідком дій суб'єкта господарювання, коли:

1. суб'єкт господарювання вказав іншим сторонам, що він візьме на себе певну відповідальність згідно з порядком, установленим його минулою практикою, опублікованими політиками чи достатньо конкретною поточною заявою;

2. як наслідок, суб'єкт господарювання створив обґрунтоване очікування у інших сторін, що він виконає ці зобов'язання.

З метою трансформації національних стандартів до міжнародних варто ввести додаткову класифікаційну ознаку зобов'язань за ступенем відповідальності (юридичні та конструктивні), що має на меті підвищити якість формування інформаційного забезпечення управління на різних рівнях. ...» [59].

Вище окреслене зіставлення МСБО та НПСБО показало, що в обліку кредиторської заборгованості існують спільні та відмінні риси. Тому уніфікація

даних питань допоможе не лише створити якісну та достовірну інформаційну базу для прийняття управлінських рішень, а і полегшить роботу вітчизняних бухгалтерів, які у практиці мають справу одночасно і з вітчизняними і з міжнародними стандартами, а також сприятиме налагодженню співпраці між вітчизняними підприємствами і компаніями країн Європейського Союзу.

Однак, варто зазначити, що як у вітчизняному законодавстві, так і в міжнародній практиці відсутній стандарт, в якому приділялася би увага суто зобов'язанням. Розглянуті стандарти не дають вичерпний перелік особливостей обліку кредиторської заборгованості. Тому для її визнання, оцінки і розкриття інформації у звітності застосовують стандарти, які зображені на рис. 2.7.

Рис. 2.7. Співвідношення НП(С)БО та МСБО у частині кредиторської заборгованості

Джерело: складено автором на основі[26-35].

Так, МСБО 19 «Виплати працівникам» визначає порядок визнання і розкриття інформації про виплати працівникам, вимагає від підприємства визнання: зобов'язань, якщо працівник надав послугу в обмін на виплати, що підлягають сплаті в майбутньому; витрат, якщо підприємство отримує економічну вигоду внаслідок послуги, яку надає працівник.

Основними відмінностями цього стандарту від НП(С)БО 26 є те, що:

– у НП(С)БО 26 відсутнє визначення поняття «виплати працівникам»; а у МСБО 19 «...під виплатами працівникам розуміють всі форми компенсації, що їх надає суб'єкт господарювання в обмін на послуги, надані працівниками. ...» [33]; у МСБО 19 досить докладно розкриті питання визнання, оцінки, облікового відображення та відображення у фінансовій звітності всіх можливих виплат працівникам зі сторони підприємства [35].

– У НП(С)БО 26 відсутня така деталізація, і, навіть, незважаючи на наявність багатьох норм з обліку оплати праці, такі нормативно-правові документи є несистематизованими, що спричиняє виникнення невідповідностей в організації обліку оплати праці [33];

– згідно МСБО 19 в якості короткострокових виплат працівникам можуть бути застосовані як грошові пільги (надання житла працівникам, робочого автомобіля, медичне обслуговування тощо), так і участь у прибутках підприємств [35]. У нормах НП(С)БО 26 такі випадки не розглядаються;

– відповідно до МСБО 19 передбачено більше виплат працівникам після закінчення їх трудової діяльності, зокрема це: «...пенсійне забезпечення, страхування життя та медичне обслуговування після закінчення трудової діяльності» [35]. Тоді як у НП(С)БО 26 до цих виплат «належать: різні види пенсійного забезпечення працівників (крім державного) та інші зобов'язання підприємства, які воно бере на себе щодо своїх колишніх працівників. ...» [33].

Наявність вищерозглянутих відмінностей у стандартах з обліку зобов'язань свідчить про доцільність уніфікації національної системи обліку до міжнародної практики. Також необхідно забезпечити проведення реформ в усіх сферах соціально-економічних відносин нашої держави. Оскільки важко говорити про реальні зміни в системі обліку без удосконалення та трансформації податкової системи, пенсійного забезпечення (розвиток недержавного пенсійного забезпечення), підняття соціальних стандартів (прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати та ін.) та закріплення у вітчизняній.

Отож, базуючись на вище наведених порівняннях, можна стверджувати, що в сучасних умовах трансформація нормативно-правової бази здебільшого полягає в адаптації системи бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів, які окрім того, що є узагальненням накопиченого досвіду різних країн, так і мають активний безпосередній вплив на розвиток національних систем бухгалтерського обліку й звітності. Проаналізувавши зміст національних стандартів, можна стверджувати, що необхідним є їх постійний розвиток та удосконалення згідно змін, які мають місце в економічному середовищі України.

Оскільки згідно із Законом Про бухгалтерський облік НП(С)БО не можуть суперечити міжнародним стандартам, у майбутньому слід очікувати внесення відповідних змін у стандарти щодо обліку кредиторської заборгованості [7]. Безперечно, цей перехід буде нелегким, однак гармонізація національних стандартів з міжнародними несе у собі ідею удосконалення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.

В першу чергу це має відбуватися шляхом внесення конструктивних змін у відповідні НП(С)БО та введення до них наочних прикладів і типових ситуацій, детальної розробки інструктивних і рекомендаційних нормативних актів, завдяки чому бухгалтери зможуть чітко та однозначно розуміти питання обліку зобов'язань. Усі ці заходи мають на меті створити належну платформу для поступового і в той же час повного переходу підприємств в Україні на міжнародну практику обліку зобов'язань у розрізі їх видів; буде покладено розбіжності в обліку зобов'язань вітчизняними підприємствами (у відповідності до національних стандартів обліку) і європейськими компаніями (у відповідності до міжнародних стандартів обліку) та створено максимально сприятливі умови для іноземних інвесторів та виходу вітчизняних підприємств на європейський і міжнародний ринок.

РОЗДІЛ 3 ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

3.1 Організаційно-інформаційна модель аналізу кредиторської заборгованості на підприємстві

У сучасних умовах господарювання аналіз здійснення розрахунків за кредиторською заборгованістю є дієвим інструментом підвищення ефективності діяльності підприємства та запорукою платоспроможності і майбутнього розвитку, оскільки саме від величини кредиторської заборгованості підприємства залежать його фінансова стійкість та платоспроможність, а аналітична система забезпечує систематичне спостереження за достовірністю інформації про наявність і зміну сум кредиторської заборгованості, а також створює умови для ведення ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства завдяки дотриманню розрахунково-платіжної дисципліни.

Аналіз кредиторської заборгованості має на меті визначати поточний рівень кредиторської заборгованості підприємства та сигналізувати про можливі тенденції. Це допоможе своєчасно виявляти та утилізувати фактори, що завдають негативного впливу на діяльність підприємства.

Одним з важливих чинників по налагодженню ефективної діяльності суб'єкта господарювання є організація системи аналізу та контролю на підприємстві. Саме поняття «організація» у загальному розглядається як процес і втілює собою чітке впровадження та належне впорядкування дій. Відповідно організація аналізу та контролю є комплексним переліком заходів, які спрямовані на створення, упорядкування та удосконалення системи аналізу та контролю та має на меті забезпечити інформацією управлінський персонал про діяльність інших рівнів управління та використання майна підприємства для прийняття управлінських рішень та складання фінансової звітності.

Організація аналізу та контролю за кредиторською заборгованістю на підприємстві являє собою впорядковану сукупність підрозділів з управління, що

спрямовані на забезпечення ефективної реалізації контролю документування господарських операцій, їх своєчасній реєстрації у повному обсязі у облікових регістрах, а також правдивому висвітленню інформації щодо кредиторської заборгованості у формах фінансової звітності та її примітках. Впорядкована сукупність підрозділів, взаємозв'язок між ними та належне виконання функціональних обов'язків кожного працівника підрозділу є запорукою ефективного процесу аналізу та контролю та управління зобов'язаннями підприємства. Діяльність підрозділів регулюється певними вимогами та критеріями щодо процесу управління кредиторською заборгованістю, виходячи з поставлених задач та цілей підрозділу, прав та повноважень. Це є невід'ємною складовою процесу аналізу та управління у кожному підрозділі та загалом на підприємстві.

Важливим питанням організації системи аналізу на підприємстві є визначення її об'єктів та суб'єктів. Схема основних елементів аналізу операцій за кредиторською заборгованістю наведена у Додатку П.

Об'єкти аналізу, охоплені бухгалтерським обліком, збігаються з об'єктами обліку, під якими слід розуміти предмети, господарські процеси, явища, дії посадових і матеріально-відповідальних осіб, на які спрямовані контрольні функції бухгалтерського обліку. У той же час, до суб'єктів контролю може належати управлінський персонал на чолі з керівником підприємства, які здійснюють аналіз та контроль з метою управління або ж делегують контрольні обов'язки на працівників структурних підрозділів (головного бухгалтера, головного економіста, тощо). Відповідно ці працівники здійснюють функції аналітика та свої безпосередні функціональні обов'язки. Однак, зазвичай найбільш доцільним є виокремлення посади аналітика або ж цілого структурного підрозділу економічного аналізу. Найчастіше головним аргументом на користь створення відділу є великий розмір підприємства, обсяги його діяльності та велике навантаження працівників інших структурних підрозділів підприємства. Відповідно створення спеціальних служб на підприємстві з метою внутрішнього аналізу та контролю, у тому числі і відділу економічного аналізу, і ВГК, і

спостережної ради та інвентаризаційної комісії, сприяє тому, що поставлені задачі аналізу та контролю будуть виконуватись систематично і у повному обсязі.

Саме тому побудова моделі аналізу та контролю заборгованості та ефективність її застосування визначається специфікою конкретного підприємства, особливостями його фінансово-господарської діяльності, специфікою ринкового середовища її реалізації, чисельністю персоналу. Як результат, розробка моделі аналізу та управління зобов'язаннями є індивідуальною для кожного підприємства.

Проте, незважаючи на це, використовуються загальні принципи, групи об'єктів та суб'єктів контролю, методи та прийоми, інструментарій аналізу та контролю, тощо. Насамперед, організація даного процесу затверджена керівником підприємства і відповідно контроль за дотриманням процесу здійснюється ним особисто або ж особою, якій делеговано ці повноваження. Однією із умов її успішного функціонування є регламентація функцій центрів відповідальності діяльності підприємства. Для цього також необхідна внутрішня документація та інформаційне забезпечення (інформаційні канали та програмне забезпечення) [79,81].

Реалізація етапів організаційно-інформаційної моделі, в першу чергу, розпочинається із складання планів та прогнозів результатів діяльності відповідно до чинного законодавства, облікової політики підприємства, внутрішніх стандартів, норм і нормативів.

До основних вимог організації процесу аналізу, контролю та управління кредиторською заборгованістю належить:

- компетентність і чесність суб'єктів, що здійснюють аналіз;
- чіткий розподіл обов'язків між кожним суб'єктом в організаційно-інформаційній моделі;
- придатність методології управління та аналізу в цілому.

Ефективність функціонування даної системи залежить від інформаційного забезпечення. Основними складовими є канали отримання інформації, методи її

збору та обробки. Формування необхідного інформаційного забезпечення проходить етапи, зображені на рис.3.1:

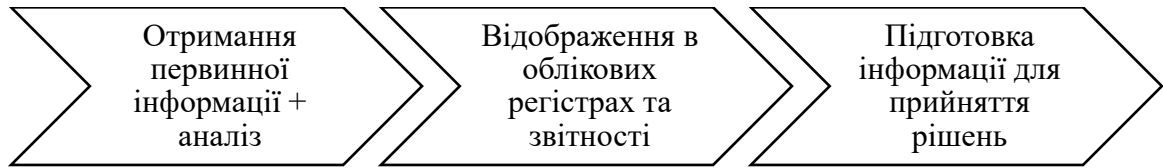

Рис.3.1. Етапи формування інформаційного забезпечення

Джерело: складено автором на основі [80]

Таким чином, джерелами інформації для аналізу операцій з кредиторською заборгованістю є:

1. первинні документи (акти прийнятих робіт, акти прийому-передачі, акти про приймання матеріалів, платіжні доручення, рахунки-фактури, виписки банків, чекові книжки (корінці) та інша документація, що підтверджує виконання операцій по рахунках банків, ВКО, ПКО, ТТН, кредитні договори, розрахунково-платіжні відомості виплати заробітної плати, відпускних, матеріальної допомоги, компенсацій та інших виплат, податкові накладні, тощо);

2. облікові регістри, які заповнюються на основі первинних документів та відображають господарські операції із кредиторською заборгованістю у бухгалтерському обліку;

3. реєстри аналітичного та синтетичного обліку, оборотні відомості у розрізі груп зобов'язань, журнали-ордери №2, №3, Головна книга, тощо.

4. фінансова, податкова та статистична звітність.

Крім того, до джерел інформації, що безпосередньо мають значення для процесу внутрішньогосподарського аналізу, належать:

- Наказ про облікову політику підприємства;
- Висновки перевірок та ревізій, аудиторські висновки та інша робоча документація, яка узагальнює результати аналізу та контролю.

Отже, базуючись на принципах обліку та аналізу, джерелах інформації та обраній методиці, внутрішній аналіз здійснюється поетапно, що і формує обліково-інформаційну модель. Обравши систему аналітики на підприємстві,

відповідальна особа розпочинає планування перевірки, у результаті якої є сформована програма для подальшої перевірки, пакет робочої документації та отримане необхідне інформаційного забезпечення для її проведення. Наступним етапом є безпосереднє проведення контрольних та аналітичних процедур та заповнення робочих документів, фрагменти яких наведені у Додатку Р. Завершальним етапом аналізу як контрольної процедури є узагальнення результатів, підготовка звіту, надання рекомендацій та їх реалізація.

Організаційно-інформаційну модель аналізу кредиторської заборгованості наведено на рисунку 3.2.

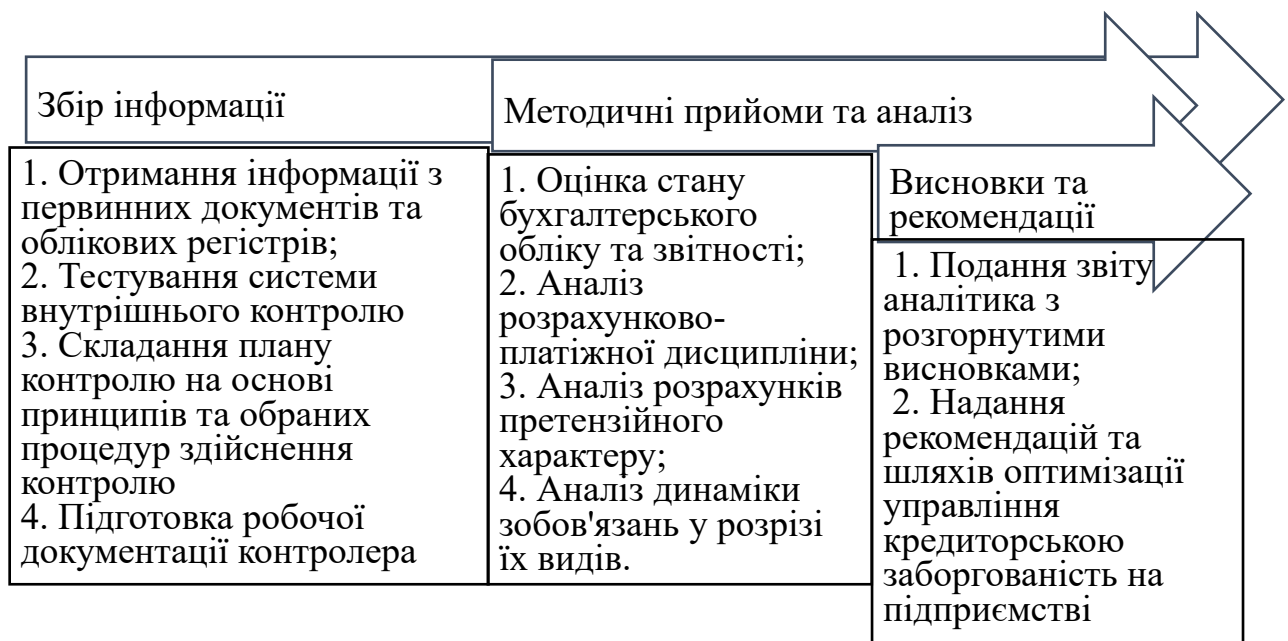

Рис.3.2. Організаційно-інформаційна модель аналізу кредиторської заборгованості

Джерело: складено автором на основі [79,81,84].

За результатами перевірки аналітиком оформлюється звіт, у якому об'єктивно окреслені результати перевірки фінансово-господарської діяльності підприємства, а також зазначено виявлені факти порушень у роботі його структурних підрозділів.

Загалом, документування процедур аналізу є необхідною для узагальнення та систематизації похибок з метою подальшого їх уникнення. Зокрема, складаються відомості по конкретним процедурам, після чого однорідні

недоліки групуються в табличному, схематичному та графічному виглядах та подаються на розгляд керівництву.

Варто зауважити, що зовнішні користувачі та державні контролюючі органи не завжди мають доступ до результатів таких перевірок, оскільки значна частина документів має характер комерційної таємниці та не розголошується.

Форми звітування внутрішніх перевірок нерегламентовані законодавством, тому підприємство встановлює власні вимоги до узагальнення результатів внутрішньогосподарської перевірки. Документування результатів аналізу використовується при здійсненні контрольних дій на момент перевірки проміжними робочими документів та у процесі складання підсумкового висновку за результатами перевірки.

Звіт (висновок) аналітика – це узагальнюючий документ, у якому резюмуються результати перевірки, здійсненої на основі фінансово-господарської та виробничої діяльності підприємства. Форма складання звіту затверджується відомчими положеннями й інструкціями. Оскільки структура звіту нерегламентована чинним законодавством, у таблиці 3.1 наведена його рекомендована структура.

Таблиця 3.1

Структура звіту аналітика

Частина звіту	Характеристика
Загальна (вступна) частина	Реквізити звіту та об'єкту перевірки, термін проведення перевірки, затверджені відповідальні особи, які задіяні у проведенні аналізу, матеріально відповідальні особи та посадовці, які відповідальні за фінансово-господарську діяльність об'єкту перевірки, дата складання звіту, тощо
Аналітична частина	Результати аналізу, його групування та виокремлення відхилень, що були виявлені, трактування їх причин, оцінка суттєвості впливу на фінансово-господарську діяльність, загальні відомості про виявлені помилки та порушення, які мають ефект на фінансову звітність та призводять до її викривлення; підтвердження або ж навпаки спростування фактів виявлених порушень і неточностей у роботі структурних підрозділів та відповідальних осіб

Підсумкова частина	Загальні висновки за результатами проведеного аналізу; рекомендації надані аналітиком щодо підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання; окреслення рекомендованих моделей і методів прийняття управлінських рішень, які матимуть оптимальний ефект і будуть спрямовані на мінімізацію відхилень і вдосконалення роботи підприємства; додатковим може бути прогнозування економічного ефекту, а також оцінювання впливу зазначених у висновку рекомендацій на фінансово- стан суб'єкта господарювання, який підлягав перевірці

Джерело: складено автором на основі[65]

У даному звіті повинні бути неупереджено розкриті результати перевірки фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, а також наведено перелік виявлених фактів порушень у його роботі, а також рекомендацій, спрямовані на усунення негативних аспектів, виявлених в обліку кредиторської заборгованості.

Отже, обліково-інформаційна модель аналізу кредиторської заборгованості допомагає провадити ефективну господарську діяльність. Керівництво на підприємстві повинно усвідомлювати, що наявність достовірної та надійної інформації, правильної її обробки, а також аналізу за допомогою відповідного інструментарію дає можливість отримати агреговану інформацію про реальну картину функціонування підприємства в частині зобов'язань, а також рекомендацій щодо їх управління.

3.2 Методологічні засади аналізу кредиторської заборгованості на підприємстві

Ефективність аналізу та контролю кредиторської заборгованості підвищується не лише завдяки раціонально організованій організаційно-інформаційній моделі контролю, а й чітко сформованій методиці, яка передбачає наявність послідовного переліку етапів, методів та процедур аналізу та

відповідного пакету розроблених робочих документів аналітика-контролера для проведення аналізу обраного суб'єкта господарювання згідно заздалегідь визначеного та систематизованого переліку джерел інформації.

Одним із найважливіших завдань ефективної організації методики аналізу кредиторської заборгованості на підприємстві є регламентування її здійснення, тобто закріплення відповідного порядку виконання аналізу у відповідних розпорядчих документах підприємства, таких як:

- наказ про облікову політику (щодо регулювання особливостей обліку кредиторської заборгованості підприємства);
- положення про службу внутрішнього контролю (в частині затвердження функціональних обов'язків контролерів та аналітиків);
- посадові інструкції працівників (визначення контрольних та аналітичних функцій та реалізація процедур аналізу над обраним об'єктом перевірки) [66, с. 78–79].

Реалізація процесу аналізу, як складової внутрішньогосподарського контролю здійснюється з допомогою спеціальних процедур. Для ефективного управління підприємством традиційно застосовують наступний комплекс процедур (рис.3.3).

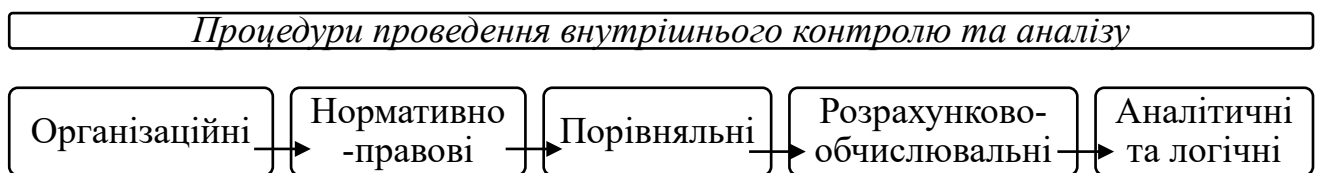

Рис.3.3. Види процедур внутрішнього контролю та аналізу

Джерело: складено автором на основі [65,81]

До організаційних процедур відносять вибір спеціалістів, оформлення організаційно-розпорядчої документації, встановлення об'єктів та методики контролю. Нормативно-правові передбачають перевірку дотримання нормативно-правових актів та законодавства. Розрахунково-обчислювальними процедурами перевіряють правильність кількісних та вартісних показників

об'єкту контролю. До аналітичних відносять структурування об'єкта на частини, а порівняльні передбачають зіставлення об'єкта у часі чи з аналогом.

На підприємстві доцільно мати розроблену і затверджену систему аналізу і контролю з відповідним набором процедур, яка б дозволила швидко виявляти слабкі моменти у діяльності підприємства, усувати їх, своєчасно відповідати на внутрішні та зовнішні чинники, які мають вплив на діяльність підприємства та приймати ефективні управлінські рішення керівництвом підприємства.

Враховуючи те, що кредиторська заборгованість включає широкий перелік видів, доцільно поєднати різні методи, способи та прийоми для здійснення контролю для кожного з них. Методичні прийоми аналізу та контролю розрахунків із постачальниками та підрядниками наведено на рисунку 3.4.

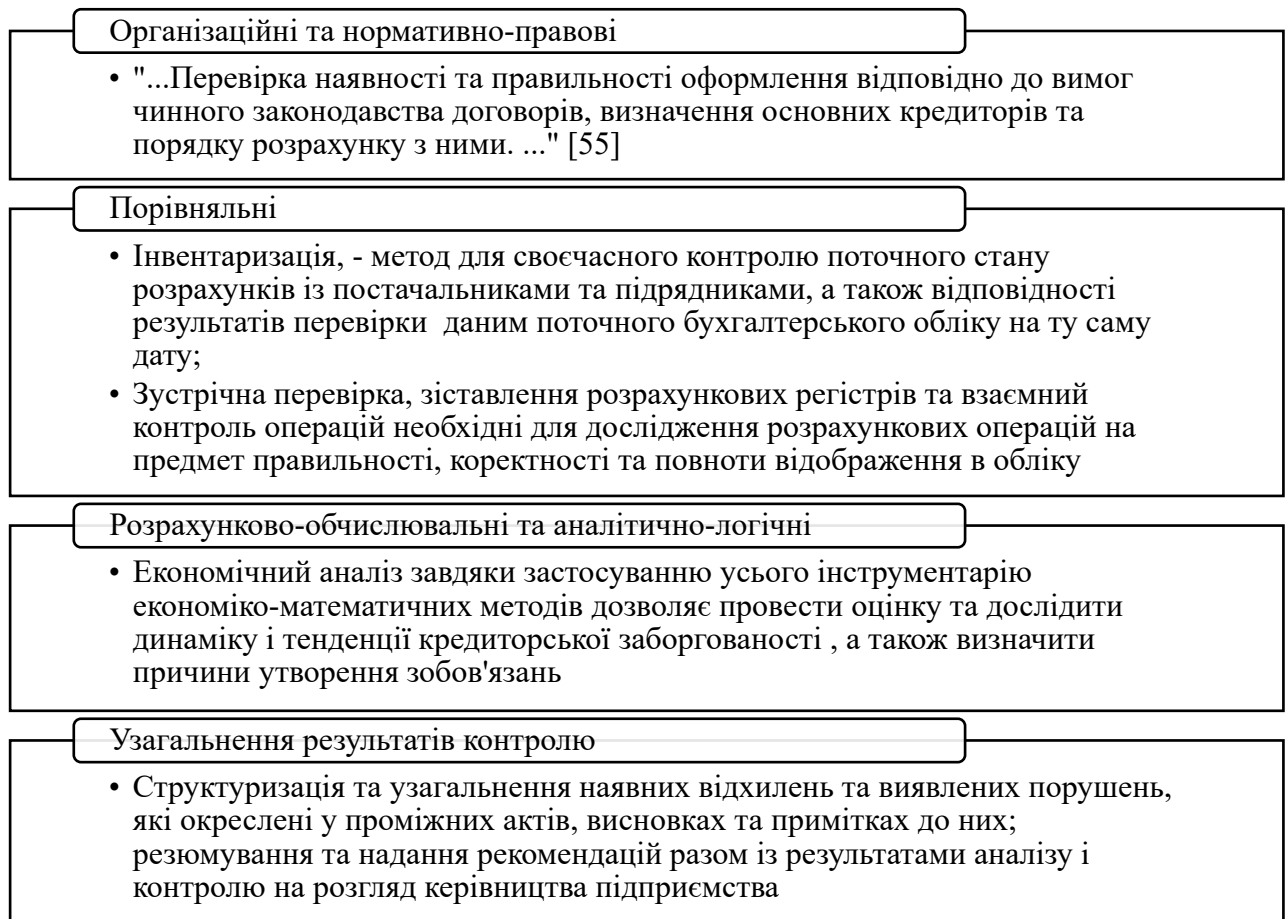

Рис.3.4. Перелік методичних процедур внутрішнього аналізу та контролю розрахунків із постачальниками і підрядниками

Джерело: складено автором на основі [55]

Таким чином, для ефективного здійснення внутрішнього контролю доцільним буде комплексне застосування різноманітних методів, прийомів та процедур.

Автоматизація обліку є обов'язковою умовою досягнення контрольованості процесу розрахунків постачальниками і підрядниками та має на меті покращити аналітичні та інші оперативні процеси через вдосконалення інформаційного обміну й посилення вірогідності інформації. Інформаційні технології можуть стати інструментом аналітика-контролера, які надають можливість скоротити як час, так і витрати при проведенні аналізу, а й провести більш детальну перевірку і скласти якісний звіт (висновок) з рекомендаціями, стратегіями та напрямками поліпшення фінансово-господарського стану підприємства.

Особливу увагу при здійсненні внутрішнього контролю приділяються методам економічного аналізу, оскільки вони дозволяють виявити тенденції динаміки поточних зобов'язань на підприємстві, дослідити їх вплив на фінансову стійкість, конкурентоспроможність та автономність суб'єктів господарювання. По результатам економічного аналізу внутрішнім контролером складається аналітична записка, на основі якої керівництво приймає управлінські рішення.

Для проведення аналізу поточної кредиторської заборгованості обрано діяльність підприємства ТОВ «Виробнича компанія «Поліпласт»», яке є національною виробничою компанією, яка спеціалізується на виробництві якісних, високотехнологічних будівельних сумішей.

Товариство було засновано протоколом Загальних зборів учасників у 1999 році. На сьогоднішній день в портфелі компанії дві торгові марки:

1. ТМ «Поліпласт» - сухі будівельні суміші та ґрунтовки преміум класу;
2. ТМ «Dops» - сухі будівельні суміші та ґрунтовки економ класу;

Перш за все, розглянемо аналіз складу, структури (частка поточної кредиторської заборгованості у складі валюти балансу) та динаміки поточної кредиторської заборгованості, базуючись на даних фінансової звітності за 2017-2020 роки (Додаток А). Детальний аналіз складу, структури та динаміки

поточних зобов'язань ТОВ «ВК «Поліпласт»» наведений у табл. 3.2 та рис. 3.5.

Рис. 3.5. Структура поточних зобов'язань підприємства "ВК "Поліпласт"

Джерело: складено та розраховано автором на основі [36]

Таблиця 3.2

Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості ТОВ «ВК «Поліпласт»» 2017-2020 рр.

Статті пасиву	Сума, тис. грн.						Структура, %		
	2017	2018	2019	2020	відхилення		2017	2020	+ / -
					+ / -	%			
Поточна кредиторська заборгованість	2175	5210	5374	6720	4546	309%	13%	43%	30%
за товари, роботи, послуги	1038	2727	2621	2046	1007	197%	6%	10%	3%
перед бюджетом	138	432	505	802	664	583%	1%	6%	5%
зі страхування	0	16	0	0	0	-	0%	0%	0%
Інші поточні зобов'язання	999	2035	2247	3873	2874	388%	6%	27%	21%
Валюта балансу	16312	24757	22194	26911	10600	165%	100%	100%	0%

Джерело: розраховано автором на основі [36]

Із таблиці 3.2 видно, що кредиторська заборгованість на кінець 2020 року порівняно із 2017 роком зросла на 4546 тис. грн., або у 3 рази. Це відбулось за рахунок збільшення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 1007 тис. грн., або на 197 %, перед бюджетом на 664 тис. грн або у 5 разів, а інших поточних зобов'язань на 2874 тис. грн., або на 388%. В структурі кредиторської заборгованості за обидва звітних періоди найбільшу питому вагу серед поточної кредиторської заборгованості у складі валюти балансу займала заборгованість за товари, роботи, послуги – 13% у 2017 році та 43% у 2020 році відповідно.

Так як «...фінансовий стан підприємства - це реальна та потенційна спроможність підприємства забезпечити належний рівень фінансування господарської діяльності, що характеризується сукупністю показників наявності, розміщення і використання ресурсів підприємства та джерела їх фінансування. ...» [36], то проведення аналізу фінансової звітності підприємства дозволяє оцінити рівень його фінансової стійкості, платоспроможність та ліквідність підприємства, а також рівень ділової активності і обсяги та якість кредиторської заборгованості. Такий підхід зумовлює те, що наступним етапом аналізу кредиторської заборгованості є оцінювання фінансового стану за даними фінансової звітності.

Оцінка платоспроможності діяльності підприємства наведена у таблиці 3.3, де розраховано коефіцієнт загальної, швидкої та абсолютної ліквідності діяльності підприємства.

Коефіцієнт загальної ліквідності демонструє задовільну кількість ресурсів підприємства, які в подальшому можуть бути використані для погашення його поточних зобов'язань. На 2020 рік на підприємстві показник дорівнює 3,15, що означає, що підприємству вистачить ресурсів для погашення поточних зобов'язань. Коефіцієнт швидкої ліквідності перевищує нормативне значення. З 2017- 2020 рр. цей показник зменшився на 0,22, найбільш ліквідних оборотних активів достатньо, щоб погасити кредиторську заборгованість. Коефіцієнт

абсолютної ліквідності демонструє, яка частина боргів може бути негайно сплачена підприємством.

Таблиця 3.3

Оцінка платоспроможності ТОВ «ВК «Поліпласт»» за 2017-2020 рр.

Показники	Роки				Граничне значення	Відхилення, + / -	
	2017	2018	2019	2020		2017 від 2020	від граничного значення
1. Оборотні активи в т. ч.	10914	14702	14637	16392	-	5478,4	-
- запаси	3874,5	6688,1	5973,4	7120,1	-	3245,6	-
- дебіторська заборгованість	6947,8	7735	8490,8	8887	-	1939,2	-
- грошові кошти	91,5	123,2	172,5	385,1	-	293,6	-
2. Поточні зобов'язання	2174,9	5209,6	2174,9	5209,6	-	3034,7	-
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	5,02	2,82	6,73	3,15	1,5-2	-1,872	1,15
4. Коефіцієнт швидкої ліквідності	3,24	1,51	3,98	1,78	0,5-1	-1,457	-0,22
5. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,04	0,02	0,08	0,07	0,2-0,5	0,0319	-1,93

Джерело: визначено автором на основі [36]

Цей показник у 2017-2020 зменшився на 1,93, що свідчить про зменшення ліквідності через збільшення грошових коштів на підприємстві. Тобто у 2020 році недостатньо коштів, щоб терміново погасити кредиторську заборгованість.

Наступним кроком проведення аналізу підприємства є розрахунок коефіцієнтів автономії, ризику та маневрування, наведених у таблиці 3.4.

Отже, за даними таблиці 3.4 можна стверджувати, що у 2017 та 2022 рр. усі коефіцієнти, окрім коефіцієнта автономії були в межах граничного значення.

Коефіцієнт автономії, який визначається відношенням величини власного капіталу до підсумку валюти балансу, становив 0,84 у 2017 році. Критичне значення даного показника 0,57 у 2020 році, однак чим вищий показник, тим більша питома вага власного капіталу на підприємстві фінансової незалежності.

Таблиця 3.4

Аналіз рівня фінансової стійкості підприємства на основі аналітичних показників

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Граничне значення
Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності)	0,84	0,71	0,66	0,57	0,4-0,6
Коефіцієнт фінансової залежності	1,19	1,40	1,46	1,57	< 2
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,87	0,79	0,82	0,83	0,5-0,9
Коефіцієнт фінансового ризику	0,19	0,40	0,25	0,28	1,00
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	0,76	0,63	0,67	0,69	0,1 <
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	1,01	1,37	1,41	1,55	0,1<
Коефіцієнт постійності активів	0,27	0,48	0,33	0,38	0,7 - 0,9
Коефіцієнт співвідношення оборотних до необоротних активів	0,29	0,52	0,47	0,51	-

Джерело: розраховано автором на основі [36]

«...Коефіцієнт маневрування власного капіталу показує яка частина власного капіталу може бути використана для фінансування оборотних активів, а яка частина спрямована на фінансування необоротних активів. Даний показник значно більший за граничне значення, що свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних. ...» [36].

Отже, за проведеним дослідженням фінансового стану ТОВ «ВК «Поліпласт»» за 2017-2020 рр. можна зробити висновок про те, що аналіз

ліквідності підприємства свідчить, що баланс підприємства є ліквідним, а структура балансу є задовільною. Товариство є платоспроможне, однак за досліджуваний період спостерігалась дещо негативна тенденція і у 2020 році бачимо зменшення ліквідності, зростання частки поточних зобов'язань за роботи і послуги у структурі балансу і збільшення грошових коштів на підприємстві. Загалом аналіз, проведений за результатами діяльності підприємства, показав, що станом на 2020 рік ТОВ «ВК «Поліпласт»» працює стабільно, усі витрати забезпечуються отриманим прибутком. Наведені результати та комплексний аналіз діяльності підприємства є підставою для формування висновків та надання рекомендацій для прийняття управлінських рішень.

Отже, впровадження дієвої методики аналізу за кредиторською заборгованістю забезпечить підприємство повною та достовірною інформацією про стан розрахунків з кредиторами і допоможе визначити подальші вектори руху підприємства. Оскільки відносини з кредиторами впливають на діяльність суб'єктів господарювання, їх фінансову стійкість, конкурентоспроможність та автономність, то аналітичні процедури потрібно проводити систематично, що сприятиме процвітанню, стабільності та стійкості підприємства в умовах сучасного бізнес-середовища.

3.3 Шляхи використання результатів аналізу кредиторської заборгованості в управлінні підприємством

Управління кредиторською заборгованістю підприємства, як основного джерела фінансування бізнесу, та обліково-аналітичне забезпечення ефективності такого управління, набуває особливого значення для всіх підприємств на сучасному етапі трансформації вітчизняної економіки.

Підприємницька діяльність тісно пов'язана із безперервним використанням коштів, у складі яких питому вагу займають запозичені кошти, а саме кредиторська заборгованість. Задля покращення показників фінансової результативності та забезпечення платоспроможності управлінському персоналу

необхідно не лише прискорити кругообіг оборотного капіталу, а правильно розпоряджатися і управляти грошовими коштом підприємства. Адже поширеною проблемою є несвоєчасна оплата платежів, яка в подальшому призводить до фінансових труднощів і має негативний вплив на загальний фінансовий стан підприємства у цілому.

Ефективне управління кредиторською заборгованістю підприємства є запорукою того, що суб'єкт господарювання буде забезпечений оборотними коштами для ведення безперервної господарської діяльності. Відповідно, для ефективного управління зобов'язаннями підприємства, доцільним є створення окремого спеціалізованого відділу кредитного контролю, який в подальшому зможе розробити та впровадити фінансову політику щодо використання позикових коштів [58].

Однак, не варто розглядати управління зобов'язаннями лише з точки зору їх мінімізації. Ефективна діяльність підприємства, у тому числі і управління заборгованістю, процес досить багатофакторний та складний. Адже принциповою особливістю є те, що управління кредиторською заборгованістю повинно бути спрямоване не лише на зменшення розміру зобов'язань та їх ризиків, а й на додаткове фінансування оборотних коштів і нарощування економічного потенціалу та, у свою чергу, здобуття додаткового прибутку, що реально виправдовує понесені ризики.

У зв'язку з цим, з метою оцінки раціонального використання позикових коштів, їх структури, а також забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень, вагомим значення набуває одержання своєчасної, достовірної та повної обліково-аналітичної інформації.

Розуміння суті та ролі обліково-аналітичної інформації в управлінні підприємством дозволяє розробити таку систему обліково-аналітичного забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства, яка дозволить оцінити ефективність управління кредиторською заборгованістю, знайти напрямки її оптимізації, винайти принципово нову концепцію для реалізації стратегії розвитку підприємства.

Одним із найважливіших складових компонентів системи обліково-аналітичного забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства є правильно обрана методика контролю та аналізу кредиторської заборгованості, адже здійснивши усі аналітичні процедури та процедури внутрішнього контролю кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання, можна визначити оптимальний механізм її ефективного управління.

На думку Томчука О.Ф., основними завданнями управління кредиторською заборгованістю є «...налагодження розрахунково-платіжною дисципліни, а також недопущення необґрунтованого росту кредиторської заборгованості, особливо невиключеної в строк, оскільки це приводить до обкладання штрафами, пені, розірвання договірних відносин, загрози забезпечення безперебійності поставок товарно-матеріальних цінностей, тощо. ...» [82].

Варто зазначити, що в умовах постійного розвитку підприємницької діяльності, трансформації у нормативно-правовому та економічному середовищі, значна низка аспектів цієї проблематики вимагає подальшого поглиблених знань, досліджень та напрацювань щодо ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства.

Для більш ефективного управління кредиторською заборгованістю варто враховувати усі особливості методики здійснення внутрішньогосподарського контролю та аналізу кредиторської заборгованості, на результатах якого базуються подальші заходи, та виокремити наступні напрями його вдосконалення, а саме:

1. вдосконалення нормативного забезпечення на підприємстві (створення наказу керівника про функціонування ревізійної комісії, затвердження її обов'язків, тощо);

2. розробка типових форм робочих документів та звіту (висновку) аналітика;

3. створення відділу економічного аналізу на підприємстві та систематичне здійснення усіх необхідних процедур аналізу і передача результатів менеджменту підприємства для прийняття управлінських рішень;

4. забезпечення своєчасного контролю співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості;

5. групування заборгованості за умовами її погашення, що допоможе запобігти фактам виникнення простроченої кредиторської заборгованості.

Як наслідок, це слугуватиме усуненню негативних фактів на підприємстві, таких як: шахрайство, недбалість працівників, у тому числі зловживання своїми повноваженнями, недосконалість провадження обліку розрахункових операцій, що наразі є основними причинами порушення розрахунково-фінансової дисципліни.

Таким чином, наслідком удосконалення процесу здійснення аналізу буде створення чіткої організації управління підприємством з метою досягнення сталого розвитку підприємства, що в свою чергу буде сприяти удосконаленню системи управління кредиторською заборгованістю на підприємстві через виокремлення основних заходів системи управління кредиторською заборгованістю.

Варто зазначити, що автоматизація обліку буде каталізатором у процесі здійснення аналітики та сприятиме підвищенню якості інформації, на основі якої будуть прийматись управлінські рішення.

Таким чином, в результаті дослідження заходів щодо підвищення ефективності управління кредиторської заборгованості, можна запропонувати механізм дієвої системи ефективного управління кредиторською заборгованістю на підприємстві, який зображено на рис.3.6.

Крім того за рішенням керівництва на підприємстві можуть бути використані такі методи управління заборгованістю, як реструктуризація, погашення чи переведення боргу. «...Реструктуризація – це комплекс дій, спрямованих на зміну структури боргу. Реструктуризація може здійснюватися у формі новації та пролонгації. Новація – це процес заміни одного договору

іншим між тими ж сторонами угоди, та передбачає обмін боргу на акції підприємства, обмін боргу на облігації, обмін боргу на векселі. ...» [62].

Рис.3.6. Механізм дієвої системи управління кредиторською заборгованістю

Джерело: складено автором на основі [86]

Отже, шляхи використання результатів аналізу операцій з кредиторською заборгованістю передбачають існування системи заходів управління зобов'язаннями підприємства, що у свою чергу передбачає своєчасне виявлення негативних тенденцій, моніторинг розрахунково-платіжної дисципліни, планування утворення заборгованості, використання фінансових інструментів рефінансування заборгованості, тощо.

Система управління зобов'язаннями повинна впроваджуватися комплексно, забезпечуючи належне вирішення усіх поставлених цілей, а саме: єдність методів на різних рівнях управління заборгованістю; удосконалення документообігу; орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства; системний підхід до управління заборгованістю; інтегрованість з загальною системою управління підприємством; комплексний характер управлінських рішень; варіативність підходів до розробки окремих управлінських рішень. Тільки такий підхід буде сприяти створенню основи для таких темпів розвитку підприємства, які допомагатимуть у досягненні кінцевої мети господарської діяльності підприємства, постійного росту його ринкової вартості та інвестиційної привабливості.

ВИСНОВКИ

Дослідження даної теми, мета якої полягала у визначенні сутності кредиторської заборгованості, обґрунтуванні методологічних та організаційних основ її формування та відображення у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, удосконаленні обліку зобов'язань на основі їх гармонізації із МСФЗ, а також організації та методиці здійснення її аналізу дозволило зробити наступні висновки та пропозиції:

1. Облік і аналіз кредиторської заборгованості є однією з важливих частин роботи бухгалтера, оскільки саме цей етап забезпечує основну частину грошових потоків підприємства. У певній мірі кредиторська заборгованість має позитивний ефект на фінансово-господарський стан суб'єкта господарювання, так як це допомагає залучити у тимчасове користування грошові кошти. Проте, управління кредиторською заборгованістю зводиться до вибору найбільш вигідних форм і строків розрахунків за нею для збереження фінансової стійкості підприємства. Визначальну роль у цьому процесі відіграє аналіз зобов'язань, оскільки він демонструє інформацію про реальний стан розрахунків, достовірність даних обліку, терміни утворення заборгованості, її структуру, а також усі можливі виявлені неточності та порушення у господарських процесах із заборгованістю, тощо.

Для досягнення сталого розвитку підприємства необхідно здійснювати постійний моніторинг, використовувати сучасні методи оцінки заборгованості, що сприятиме створенню чіткої організації управління підприємством та забезпечуватиме удосконалення системи прийняття ефективних управлінських рішень в динамічному середовищі з урахуванням зовнішніх та внутрішніх чинників.

2. Кредиторська заборгованість оцінюється відповідно до НП(С)БО та МСФЗ за справедливою вартістю за умови, якщо її оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигід у майбутньому внаслідок її погашення. У нормативно-правових документах, зобов'язання

структуровані та класифіковані з метою відображення їх у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Однак, не враховується повною мірою специфіка заборгованості та управлінський персонал не отримує необхідної аналітичної інформації.

Необхідно дотримуватися алгоритму «визнання або не визнання» заборгованості в обліку, правильно відносити її до того чи іншого виду, а також використовувати широкий перелік критеріїв класифікації, які повинні базуватися на єдиних уніфікованих підходах, що забезпечить повне висвітлення інформації про заборгованість для цілей управління та аналізу.

3. Нормативно-правове забезпечення обліку та аналізу кредиторської заборгованості є складною системою законодавчих і нормативних актів, відповідно до яких підприємство здійснює діяльність і забезпечує ведення її обліку та складання фінансової звітності. Оскільки кредиторська заборгованість охоплює значну кількість аспектів бухгалтерського обліку (розрахунки з постачальниками, з оплати праці, за податками і зборами), існує ціла низка нормативних актів, які регулюють кожен окремий вид кредиторської заборгованості. Тому для ефективного здійснення господарської діяльності необхідно структурувати усі законні та підзаконні нормативно-правові акти, що сприятиме швидкому доступу до необхідної інформації. Окрім того, на підприємстві важливою є система аналізу, яка повинна діяти в межах чинного законодавства України та локальних документів, і мати на меті контроль за дотриманням нормативно-правових актів усіма підрозділами підприємства, а також моніторинг змін у законодавстві в частині кредиторської заборгованості та в цілому бухгалтерського обліку і складання звітності.

Оскільки із кожним роком вимоги до бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні зазнають певних змін та доповнень, основним завданням у цій сфері є підготовка та затвердження нових правил та вимог до фінансової звітності, які б відповідали сучасним умовам ведення бізнесу. Необхідно вдосконалювати нормативно-правове регулювання фінансової звітності, враховуючи глобалізацію, динамічний розвиток інформаційних технологій та зміну макросередовища.

4. Методика бухгалтерського обліку та звітності кредиторської заборгованості на підприємстві відіграє ключову роль, оскільки завдяки налагодженому процесу ведення аналітичного і синтетичного обліку, своєчасному і достовірному відображенні розрахункових операцій, а також коректному складанні фінансової звітності на підприємстві є можливим підвищення фінансових показників діяльності, а також забезпечення ефективного використання коштів, підвищення платоспроможності підприємствам та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Тому необхідно працювати у напрямку її вдосконалення, а саме: на основі чинного законодавства необхідно розробляти відповідні Методичні рекомендації, які будуть забезпечувати процес обліку та фінансової звітності кредиторської заборгованості. Це матиме суттєвий вплив на інформацію, яку будуть отримувати користувачі фінансової звітності, адже вона буде більш неупередженою та прозорою.

5. Організація бухгалтерського обліку на підприємствах охоплює систему методів, заходів, способів, які гарантують його розвиток та оптимальне функціонування згідно його цілей.

Облік кредиторської заборгованості є однією із частин структури управління. З метою коректного відображення даних в обліку та фінансовій звітності він повинен бути організований таким чином, щоб відповідати чинному законодавству, а також потребам ефективного прийняття управлінських рішень. Адже саме завдяки правильно організованій системі методів, способів та заходів обліку кредиторської заборгованості можна досягти оптимального функціонування та розвитку підприємства відповідно до його мети, цілей та місії.

6. У сучасних умовах трансформація нормативно-правової бази здебільшого полягає в адаптації системи бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів, які окрім того, що є узагальненням накопиченого досвіду різних країн, так і мають активний безпосередній вплив на розвиток національних систем бухгалтерського обліку й звітності. Проаналізувавши зміст національних стандартів, можна стверджувати, що необхідним є їх постійний розвиток та

удосконалення згідно змін, які мають місце в економічному середовищі України. Оскільки згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» національні та міжнародні стандарти не суперечать між собою, то у майбутньому варто очікувати внесення змін та відповідних доповнень у стандарти щодо обліку кредиторської заборгованості. Під час цього можуть виникати певні невідповідності та проблеми, однак гармонізація національних стандартів з міжнародними несе у собі ідею удосконалення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.

Це повинно відбутися шляхом внесення конструктивних змін у відповідні НП(С)БО та введення до них наочних прикладів і типових ситуацій, детальної розробки інструктивних і рекомендаційних нормативних актів, завдяки чому бухгалтери зможуть чітко та однозначно розуміти питання обліку зобов'язань. Усі ці заходи мають на меті створити належну платформу для поступового і в той же час повного переходу підприємств в Україні на міжнародну практику обліку зобов'язань у розрізі їх видів і, окрім того, дозволить створити максимально сприятливі умови для іноземних інвесторів та виходу вітчизняних підприємств на європейський ринок.

7. У середовищі, що постійно змінюється, суб'єктам господарювання важливо мати обліково-інформаційну модель управління кредиторською заборгованістю. Система управління підприємства повинна враховувати той факт, що наявність достовірної та надійної інформації, правильної, своєчасної її обробки, а також аналізу за допомогою відповідного інструментарію надаватиме можливість отримання цілісної картини про результати його діяльності.

Тому потрібно налагоджувати роботу на кожному рівні управління, кожного структурного підрозділу, виокремлювати центри фінансової відповідальності, правильно розподіляти функціональні обов'язки. За цих умов обліково-аналітична система управління грошовими потоками буде налагоджено працювати та виконувати одне із завдань – сприяння ефективного ведення господарської діяльності.

8. Впровадження дієвої методики аналізу за кредиторською заборгованістю забезпечить підприємство повною та достовірною інформацією

про стан розрахунків з кредиторами і допоможе визначити подальші вектори руху підприємства.

Оскільки відносини з кредиторами впливають на діяльність суб'єктів господарювання, їх фінансову стійкість, конкурентоспроможність та автономність, аналітичні процедури потрібно проводити систематично, що сприятиме недопущенню отримання негативних процесів, забезпечуватиме процвітання, стабільності та стійкості підприємства в умовах сучасного бізнес-середовища.

9. Базуючись на результатах системи аналізу на підприємстві, шляхи використання результатів аналізу операцій з кредиторською заборгованістю передбачають існування системи заходів управління зобов'язаннями підприємства, що у свою чергу передбачає своєчасне виявлення негативних тенденцій, моніторинг розрахунково-платіжної дисципліни, планування утворення заборгованості, використання фінансових інструментів рефінансування заборгованості, тощо.

Система управління зобов'язаннями повинна впроваджуватися комплексно, забезпечуючи належне вирішення усіх поставлених цілей, а саме: єдність методів на різних рівнях управління заборгованістю; удосконалення документообігу; орієнтованість на стратегічні цілі розвитку; системний підхід до управління заборгованістю; варіативність підходів до розробки окремих управлінських рішень та їх комплексних характер; інтегрованість з загальною системою управління підприємством. Це сприятиме створенню основи для високих темпів розвитку підприємства, досягненню необхідних кінцевих результатів його діяльності та зростання ринкової вартості та інвестиційної привабливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення 20.01.2022).
2. Господарський Кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 20.01.2022).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984. № 8073-X URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 20.01.2022).
4. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення 20.01.2022).
5. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 20.01.2022).
6. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 20.01.2022).
7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (дата звернення 20.01.2022).
8. Про внесення змін до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні щодо удосконалення деяких положень: Закон України від 05.10.2017 № 2164-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2164-19> (дата звернення 20.01.2022).
9. Про аудит фінансової звітності і аудиторську діяльність в Україні: Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення 20.01.2022).
10. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення 20.01.2022).

11. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення 20.01.2022).
12. Про обіг векселів в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2374-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2374-14> (дата звернення 20.01.2022).
13. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 30.10.1996 № 448/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 20.01.2022).
14. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 20.01.2022).
15. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 8 липня 2010 № 2464. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> (дата звернення 20.01.2022).
16. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0137-16> (дата звернення 20.01.2022).
17. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14> (дата звернення 20.01.2022).
18. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 20.01.2022).
19. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 № 504/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 20.01.2022).

20. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 № 2346-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14> (дата звернення 20.01.2022).

21. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20> (дата звернення 20.01.2022).

22. Про внесення змін до підрозділу 4 розділу XX «Перехідні положення Податкового кодексу України щодо особливостей справляння податку на прибуток» Закон України від 23.02.2012 № 4453-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4453-17> (дата звернення 20.01.2022).

23. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності Закон України від 05.04.2007 № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16> (дата звернення 20.01.2022).

24. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, затверджене наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013р. №73 (зі змінами і доповненнями) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. (дата звернення 20.01.2022).

25. Консолідована фінансова звітність: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2, затверджене наказом Міністерства фінансів України 27.06.2013р. № 628. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13>. (дата звернення 20.01.2022).

26. Зобов'язання: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 затверджено наказом Міністерством фінансів України від 31.01.2000 № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00> (дата звернення 20.01.2022).

27. Оренда: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 затверджено наказом Міністерством фінансів України від 28.07.2000 № 181. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00> (дата звернення 20.01.2022).

28. Витрати: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 затверджено наказом Міністерством фінансів України від 31 грудня 1999 року № 318. URL: <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalterskogo-obliku-16> (дата звернення 20.01.2022).

29. Податок на прибуток: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 затверджено наказом Міністерством фінансів України від від 28.12.2000 № 353. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01> (дата звернення 20.01.2022).

30. Будівельні контракти: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 18 затверджено наказом Міністерством фінансів України від 28.04.2001 № 205. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0433-01> (дата звернення 20.01.2022).

31. Об'єднання підприємств: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 затверджено наказом Міністерством фінансів України від 07.07.1999 № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99> (дата звернення 20.01.2022).

32. Вплив змін валютних курсів: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 затверджено наказом Міністерством фінансів України від 10.08.2000 № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00> (дата звернення 20.01.2022).

33. Виплати працівникам: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 затверджено наказом Міністерством фінансів України від 28.10.2003 № 601. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03> (дата звернення 20.01.2022).

34. Концептуальна основа фінансової звітності, видана РМСБО у вересні 2010р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_009 (дата звернення 20.01.2022).

35. Міжнародні стандарти фінансової звітності (версія перекладу українською мовою - 2014 рік) редакція станом на 12.03.2014р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/929_010 (дата звернення 20.01.2022).

36. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств затверджене Міністерством фінансів України від 28.07.2006 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0006626-06> (дата звернення 20.01.2022).

37. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затверджене Міністерством фінансів України від 27.06.2013 № 635 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13?lang=ru> (дата звернення 20.01.2022).

38. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 28.03.2013 № 433 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/conv> (дата звернення 20.01.2022).

39. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Мінфіну України від 30.11.1999 р. № 291 із змінами і доповненнями URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0893-99> (дата звернення 20.01.2022).

40. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Мінфіну України від 30.11.1999 р. № 291 із змінами і доповненнями URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11> (дата звернення 20.01.2022).

41. Інструкція зі статистики заробітної плати / Наказ Держкомстату № 5 від 13.01.04 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04> (дата звернення 20.01.2022).

42. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку затверджене наказом Мінфіну України від 24.05.1995 р. № 88 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95> (дата звернення 20.01.2022).

43. Положення про затвердження форми податкової накладної та Порядку заповнення податкової накладної затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.2015 № 1307 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0137-16> (дата звернення 20.01.2022).

44. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95> (дата звернення 20.01.2022).

45. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань затверджене наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення 20.01.2022).

46. Порядок здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1132 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1132-2019-%D0%BF> (дата звернення 20.01.2022).

47. Порядок про результати суцільної інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованості і заходи щодо її скорочення» затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.1999 № 750 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/750-99-%D0%BF> (дата звернення 20.01.2022).

48. Порядок про обчислення середньої заробітної плати (доходу) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням» затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26.09.2001 № 1266 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-%D0%BF> (дата звернення 20.01.2022).

49. Порядок обчислення і накопичення електронними контрольно-касовими апаратами сум податку на додану вартість» затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.10 № 1224 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1224-2010-%D0%BF> (дата звернення 20.01.2022).

50. Рішення національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 12.04.2016 № 391 «Щодо порядку виплати акціонерним товариством дивідендів» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0639-16> (дата звернення 20.01.2022).

51. Стратегія застосування міжнародних стандартів фінансової звітності, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.10.2009. - №911-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/911-2007-р> (дата звернення 20.01.2022).

52. Антонюк О. П., Ступницька Т. М., Купріна Н. М. Економічний аналіз: навч. посібник. Львів: Магнолія, 2015. 326 с.

53. Бабенко Л. В., Фесенко В. В., Цьома К. Ю. Прикладні аспекти обліку та внутрішнього контролю розрахунків із постачальниками і підрядниками Східна Європа: економіка, бізнес та управління випуск 4 (04), 2016

54. Біла О. С Облік кредиторської заборгованості: вітчизняний та міжнародний досвід. Розділ 2 Економічні інновації № 1 (6), червень 2016 С.29-32.

55. Бондаренко Н. М. Внутрішньогосподарський контроль зобов'язань перед постачальниками та підрядниками: Економіка і суспільство, 2017- Випуск 13

56. Бразілій Н. М. Внутрішній аудит розрахунків з постачальниками та підрядниками як шлях вдосконалення системи внутрішнього контролю підприємства: Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки. 2012. № 30 (1). С. 20–26.

57. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підруч. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с

58. Візіренко С. В. Удосконалення аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками. Інноваційна економіка. 2014. № 3. С. 249–254.

59. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами. Приклади та коментарі :практич. посібник С. Ф. Голов, В. М. Костюченко. К.: Лібра, 2007. 840 с.
60. Головка, Р. Б. Облік і аудит поточних зобов'язань підприємств: Тернопіль, 2017. – 127 с.
61. Гончарук Р. П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів Вісник ЖДТУ: економічні науки. 2012. №1. С. 48-51.
62. Гончарук С. М., Войтович Н. В. Гармонізація обліку зобов'язань на підприємствах в Україні в контексті переходу на міжнародні стандарти: «Молодий вчений». № 12 (52), грудень, 2017 р. с.597-599
63. Гузей Н. С. Удосконалення системи внутрішнього контролю поточної кредиторської заборгованості. Шевченківська весна 2020: Сучасні виклики економіки. 2020. №2. С.25
64. Гура Н. О., Мельник Т.Г. Облік на підприємствах малого бізнесу: підручник. К.: 2017, 288с.
65. Гуцаленко Л. В. Внутрішньогосподарський контроль : навч. посіб. Л. В. Гуцаленко, М. М. Коцупатрий, У. О. Марчук. Київ. Центр учбової літератури, 2014. 496 с.
66. Дорош Н. І. Внутрішній контроль та аудит в управлінні ризиками на підприємстві: Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. Випуск 44. 2014. С. 148-152.
67. Засадний Б. А. Бухгалтерський облік в інформаційній системі управління підприємством. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Економічні науки. 2019. № 17. С. 146–149.
68. Киян А. В. Облік і контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками: Молодий вчений. 2015. № 9(24). С. 77

69. Кривцова Т. О. Удосконалення аудиту зобов'язань підприємств: БІЗНЕС ІНФОРМ № 6 '2019. С. 201-209
70. Кручак Л. В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання: зб. наук. праць Тернопільський національний економічний університет: Економічний аналіз:, 2016. С. 93-98.
71. Матюха В. І., Мисака Г. В. Актуальні проблеми обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками: Молодий вчений. 2018. №1(2). С. 930-932.
72. Мельник Т. Г. Розвиток національної системи бухгалтерського обліку і контролю в Україні в умовах євроінтеграції: монографія Мельник Т. Г. Київ: Кондор-Видавництво, 2017. 226 с
73. Мягких І. М. Методичний підхід до аналізу та оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості як складових управління фінансової стійкості авіакомпаній України: Міжнародний науково-виробничий журнал: Сталий розвиток економіки. 2013. № 4 (21). С. 255-262.
74. Новицька Н. В. Теоретичні аспекти понять «дебіторська заборгованість» і «кредиторська заборгованість»: Актуальні проблеми економіки. 2012. № 2. С. 286-290.
75. Осмятченко В. О., Олійник В. С. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в контексті зміни технологічних укладів: Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування. 2018. №2. С.131-138
76. Пантелеев В. П. , Юрченко О. А., Курило Г. М., Безверхий К. В. 2017 Звітність підприємств : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. за спец. «Облік і оподаткування» В. П. Пантелеев, О. А. Юрченко, Г. М. Курило, К. В. Безверхий; за заг. редакцією д. е. н., проф. В. П. Пантелеева. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2017. 432 с
77. Петрук О. М. Гармонізація національних систем бухгалтерського обліку: моногр., Житомир: ЖДТУ, 2015. 420с.

78. Потриваєва Н. В., Громова Я. М. Удосконалення аудиту поточних зобов'язань у взаємозв'язку з оптимізацією облікового процесу. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2018. Вип. 2. С. 11–15.
79. Рудницький В. С. Організація первинного обліку та економічного аналізу: Навчальний посібник. Київ: ВД "Професіонал, 2014. С. 380.
80. Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу. Київ: КНЕУ, 2014. С. 220 – 240.
81. Тесленко Т. І. Виникнення зобов'язань, їх класифікація та відображення у фінансовій звітності: Науковий вісник Національної академії державної податкової служби України. 2014. № 1(23). С. 122–126.
82. Томчук О. Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства: Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С.З. Гжицького. 2016. Т. 18, вип. 2. С. 160-164.
83. Травінська С. І. Організація внутрішнього контролю поточних зобов'язань на підприємстві: Економічний аналіз 2010. с. 509-512
84. Травінська С. І. Сутність категорії поточні зобов'язання в бухгалтерському обліку молокопереробного підприємства: Інвестиції: практика та досвід, 2013. с. 100-105
85. Шарапа О. М. Особливості економічного аналізу кредиторської заборгованості підприємства.: Міжнародний науковий журнал. 2016. Вип. 4. с. 91–101.
86. Шатковська М. С. Управління кредиторською заборгованістю на основі її аналізу. Актуальні соціально-економічні та правові проблеми розвитку України та її регіонів: матеріали Х Міжнародного круглого столу, 10 травня 2019 р. відповід. ред. Н.Л. Кусик; ОНУ ім. І. І. Мечникова. Одеса: ОФФСЕТіК, 2019. с. 177–180.
87. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. Київ. Знання Прес, 2015. 572с

88. Шигун М.М. Концептуальні зміни в бухгалтерському обліку під впливом сталого розвитку бізнесу: Фінанси України. 2019. № 2. С.82-98.
89. Ларсон Керміт Д. Основні принципи бухгалтерського обліку. У 2 т. / Ларсон Керміт Д., Уайльд Джон Дж., Чіапетта Бар ; пер. з англ., за наук. ред. Г. В. Григораш, Т. В. Герасимової. Дніпропетровськ: Баланс Бізнес Букс, 2007. 1336 с.
90. Roberts C, Weetman P, Gordon P. International Financial Accounting: A Comparative, Approach. 2- d ed., Pearson Education, 2014
91. EU Emplementaion of IFRS and the Future value directive. URL: www.ec.europa.eu (дата звернення 20.01.2022)
92. IFRS and US GAAP: similarities and differences PwC. URL: <https://www.pwc.com/us/en/cfodirect/publications/accounting-guides/ifrs-and-us-gaap-similarities-and-differences.html> (дата звернення 20.01.2022)
93. Oana-Sînziana BENDOVSCI, Benefits and challenges regarding the IFRS implementation, Audit financiar, XIV, Nr. 3(135)/2016, 320-325
94. Lebedyk H., Yatsenko V. Features of accounting liability of enterprises of Ukraine.:Економіка і регіон. 2018. № 3. С. 88–94.
95. Masoud, N. (2014), Accounting, FRQ, Emerging Countries Transition: How Can a Country Implement an IFRS Standard Change Successfully?, Global Journal of Management and Business Research: D Accounting and Auditing, vol. 14, no. 2, pp. 37-55.

ДОДАТКИ

Додаток А

Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВИРОБНИЧА КОМПАНІЯ "ПОЛІПЛАСТ"	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	30466728
Територія	3210900000	за КОАТУУ	3210900000
Організаційно-правова форма господарювання	230	за КОПФГ	230
Вид економічної діяльності	23.64	за КВЕД	23.64
Середня кількість працівників, осіб	50		
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком		
Адреса і телефон:	03150, м. Київ, вул. Барбюса, 11/2 (044) 5992429		

1. Баланс на 31.12.2018 р.

Форма № 1-м

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005		519,40
Основні засоби:	1010	5397,80	6612,40
- первісна вартість	1011	15569,55	16857,80
- знос	1012	-10171,75	-10245,40
Довгострокові біологічні активи:	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		1200,00
Усього за розділом I	1095	5397,80	8331,80
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	3874,50	6688,10
- у тому числі готова продукція	1103	218,40	218,40
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1125	6947,80	7735,00
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0,00	155,50
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	91,50	123,20
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	10913,80	14701,80
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	16311,60	24757,40

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3288,3	3288,3
Додатковий капітал	1410	6272,1	7117,1

Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4576,3	9152,4
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Усього за розділом I	1495	14136,7	19557,8
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595		
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
- товари, роботи, послуги	1615	1038,4	2727,1
розрахунками з бюджетом	1620	137,6	431,6
- зі страхування	1625	0	16,2
Інші поточні зобов'язання	1690	998,9	2034,7
Усього за розділом III	1695	2174,9	5199,6
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	16311,6	24757,4

Звіт про фінансові результати за 2018 р.

Форма № 2-м

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	6729,30	5724,90
Інші операційні доходи	2120	(35,90)	(442,90)
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	6693,40	5282,00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(3339,60)	(2641,20)
Інші операційні витрати	2180	(723,80)	(508,20)
Інші витрати	2270	( )	( )
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(4063,40)	(3149,40)
Фінансовий результат до оподаткування (2268 - 2285)	2290	2630,00	2132,60
Податок на прибуток	2300	130,00	73,00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	2500,00	2059,60

Підприємство	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "ВИРОБНИЧА КОМПАНІЯ "ПОЛІПЛАСТ"	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	30466728
Територія	3210900000	за КОАТУУ	3210900000
Організаційно-правова форма господарювання	230	за КОПФГ	230
Вид економічної діяльності	23.64	за КВЕД	23.64
Середня кількість працівників, осіб	50		
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком		
Адреса і телефон:	03150, м. Київ, вул. Барбюса, 11/2 (044) 5992429		

1. Баланс на 31.12.2020 р.
Форма № 1-м

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби:	1010	7557,70	8319,10
- первісна вартість	1011	19364,44	20357,70
- знос	1012	-11806,74	-12038,60
Довгострокові біологічні активи:	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		2200,00
Усього за розділом I	1095	7557,70	10519,10
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	5973,40	7120,10
- у тому числі готова продукція	1103	547,70	401,60
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1125	8490,80	8887,00
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0,00	0,00
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	172,50	385,10
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	14636,70	16392,20
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	22194,40	26911,30

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3288,3	3288,3
Додатковий капітал	1410	7282,1	8487,2
Резервний капітал	1415		

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	6250,2	8415,4
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Усього за розділом I	1495	16820,6	20190,9
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595		
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
- товари, роботи, послуги	1615	2621,1	2045,6
розрахунками з бюджетом	1620	505,4	801,6
- зі страхування	1625	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	2247,3	3873,2
Усього за розділом III	1695	5373,8	6720,4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	22194,4	26911,3

Звіт про фінансові результати за 2020 р.

Форма № 2-м

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	8350,40	7740,20
Інші операційні доходи	2120	(115,80)	(74,20)
Інші доходи	2240		
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	8234,60	7666,00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(4250,20)	(3870,90)
Інші операційні витрати	2180	(220,90)	(760,00)
Інші витрати	2270	( )	( )
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(4471,10)	(4630,90)
Фінансовий результат до оподаткування (2268 - 2285)	2290	3763,50	3035,10
Податок на прибуток	2300	150,00	121,00
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	3613,50	2914,10

Головний бухгалтер

Жеребило Л.М.

Генеральний директор

Дьомін В.О

Класифікація зобов'язань за різними ознаками

№ п/п	Класифікаційна ознака	Вид зобов'язань	Характеристика
1	2	3	4
1.	За складністю	Прості	Погашуються одним платежем
		Складні	Включає первинне зобов'язання та набір вторинних зобов'язань
2.	За визначеністю в часі	Обмежені в часі	Строк виконання зобов'язання визначений у часі
		Безстрокові	Строк виконання зобов'язання не визначений у часі
3.	За забезпеченістю виконання зобов'язань	Забезпечені	Ті, виконання яких забезпечено заставою
		Незабезпечені	Ті, виконання яких не забезпечено
4.	Залежно від підстави виникнення зобов'язань	Договірні	Постають з угоди, домовленості сторін
		Позадоговірні	Виникають незалежно від волі учасників угоди
5.	За способом погашення	Монетарні	Відображають суму коштів, що підлягають сплаті кредиторам
		Немонетарні	Зобов'язання поставити товари або надати послуги певної кількості та якості
6.	За часом виникнення	Теперішні	Виникають у результаті операцій та інших подій у минулому періоді
		Майбутні	Визначаються рішенням керівництва придбати активи в майбутньому та не є причиною для утворення справжнього зобов'язання. Однак, якщо зобов'язання базуються на щорічних закупках або мають постійний характер, підприємство може визнати як заборгованість майбутні виплати

Продовження додатку Б

1	2	3	4
7.	За терміном погашення	Довго-строкові	Включають отримані позики, випущені облігації, видані заставні, векселі, зобов'язання з оренди тощо, якщо вони розраховані на строк погашення більше одного року
		Коротко-строкові	Зобов'язання, що задовольняються за допомогою використання поточних активів або створення інших короткострокових зобов'язань
8.	За можливістю оцінки	Фактичні	Виникають як наслідок з договірних відносин або законодавчих актів, їх суму можна оцінити досить точно. Фактичні зобов'язання поділяються на два види: документальні та враховані
		Оцінні	Сума оцінних зобов'язань не може бути визначена до настання визначеної дати.
		Умовні	Зобов'язання, спричинені умовними фактами господарського життя. Умовні зобов'язання не обліковуються в основній інформаційній сукупності та не відображаються у фінансових звітах, вони розкриваються у вигляді приміток

Джерело: складено автором на основі[26,61,72,82,89]

Класифікація нормативно-правового забезпечення кредиторської
заборгованості

№ п/п	Класифікаційна ознака	Нормативно-правові документи
1.	За видами	Кодекси України Закони України; Постанови і рішення КМУ, міністерств і відомств; НП(С)БО 1,2, НП(С)БО 11, 14, 16, 17, 26, 31; МСФЗ 1, 10, 32, 37; Методичні рекомендації, інструкції та вказівки; Плани рахунків бухгалтерського обліку; Інструкція по застосуванню Плану рахунків бухгалтерського обліку; Наказ про облікову політику підприємства; Регістри бухгалтерського обліку; Графіки документообігу та виконання обліково- звітних робіт
2.	За рівнем	Міжнародні; Загальнодержавні; Галузеві; Регіональні; Внутрішньогосподарські
3.	За обов'язковістю виконання	Обов'язкові Рекомендаційні

Джерело: складено автором на основі [1-50].

Додаток Г

Відображення поточної кредиторської заборгованості у формі 1

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Назва статті Балансу	Код рядка	Інформація, яка наводиться у статті Балансу
Розділ III пасиву Балансу. Поточні зобов'язання та забезпечення		
Короткострокові кредити банків	1600	Сальдо Кт 60, а також Сальдо Кт 31, якщо на цьому рахунку обліковується овердрафт. Стаття призначена для відображення поточних зобов'язань підприємства перед банками за отриманими від них кредитами.
Векселі видані	1605*	Додаткова стаття Балансу Сальдо Кт 62 Сума заборгованості, на яку підприємство видало векселі на забезпечення поставок (робіт, послуг) постачальників, підрядників та інших кредиторів. Сума зазначеної заборгованості включається до підсумку балансу.
Поточна кредиторська заборгованість за: - довгостроковими зобов'язаннями	1610	Сальдо Кт 61 У статті відображається сума довгострокових зобов'язань, яка підлягає погашенню протягом 12 місяців із дати балансу
- товари, роботи, послуги	1615	Сальдо Кт 63 У статті відображають суму заборгованості постачальникам і підрядникам за матеріальні цінності, виконані роботи й отримані послуги (крім заборгованості, забезпеченої векселями, якщо вона наводиться в статті рядка 1605). Якщо ж заборгованість, забезпечена векселями, не відображається в рядку 1605, то її слід наводити в такому рядку (сальдо Кт 62)
- розрахунками з бюджетом	1620	Сальдо Кт 641, 642 Ця стаття відображає заборгованість підприємства за всіма видами платежів до бюджету. Оскільки в рядку 1621 додатково показують заборгованість за податком на прибуток, то показник такого рядка повинен бути більшим або дорівнювати йому

Продовження Додатку Д

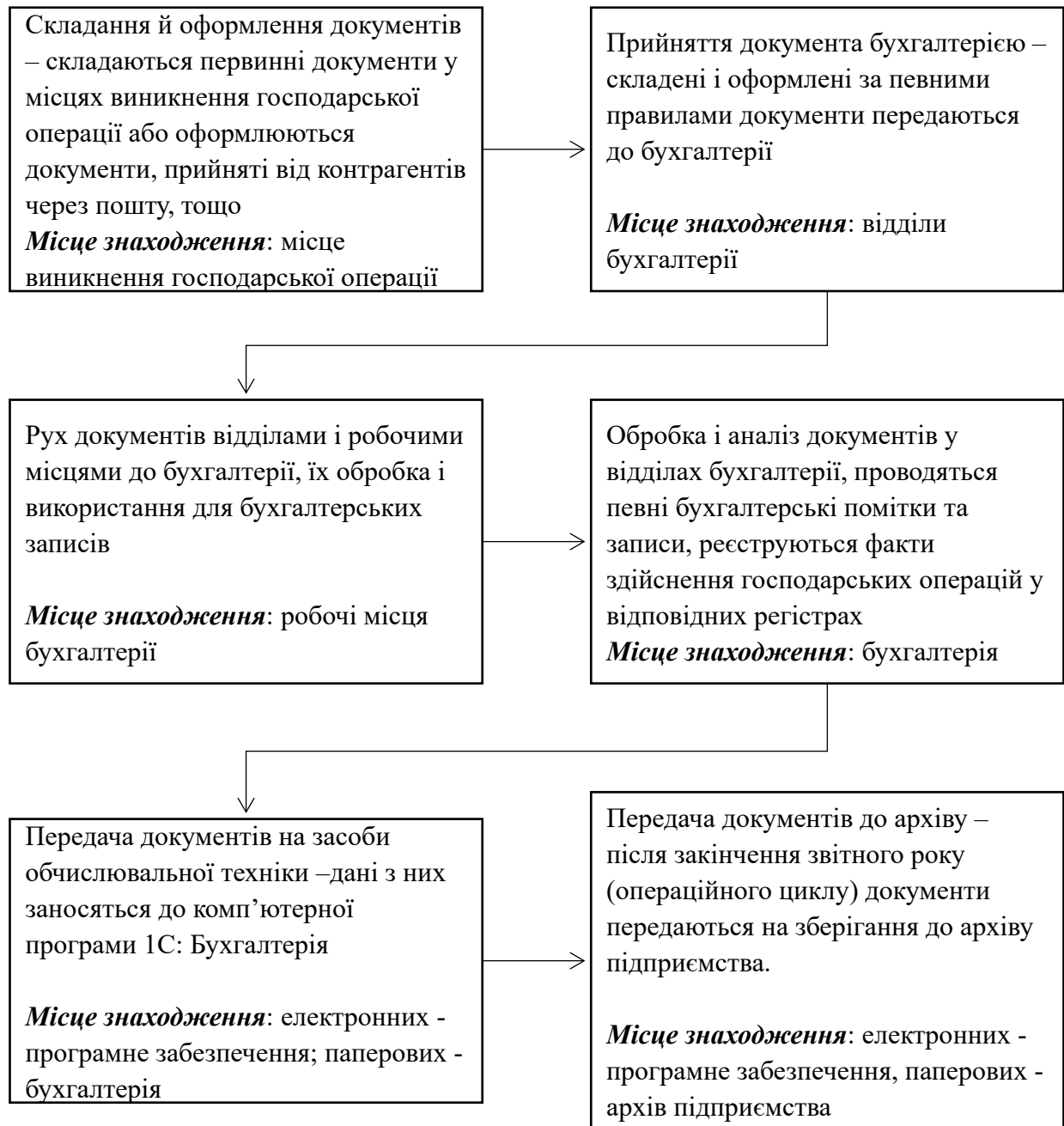
- у тому числі з податку на прибуток	1621	Сальдо Кт 641 (субрахунок податку на прибуток) В окремому рядку зазначають поточну кредиторську заборгованість із податку на прибуток. Цей рядок ураховують у підсумку балансу в складі рядка 1620
- розрахунками зі страхування	1625	Сальдо Кт 65 У статті відображається сума заборгованості за відрахуваннями на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхування майна підприємства й індивідуальне страхування його працівників
- розрахунками з оплати праці	1630	Сальдо Кт 66 У статті наводять заборгованість підприємства з оплати праці, включаючи депоновану заробітну плату
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635*	Додаткова стаття Балансу Сальдо Кт 681 Сума авансів, одержаних від інших осіб. Сума зазначеної заборгованості включається до підсумку балансу. Якщо підприємство не використовує авансового субрахунку 681 (а показує такі аванси напрямку через 361 субрахунок), то порядок відображення кредиторської заборгованості за одержаними авансами дещо зміниться. Тоді залишок на рахунку 361 відобразатиметься розгорнуто: у такому рядку (1635) - сальдо Кт 361, а в рядку 1125 - сальдо Дт 361
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640*	Додаткова стаття Балансу Сальдо Кт 67 Заборгованість підприємства його учасникам (засновникам), пов'язана з розподілом прибутку (дивіденди тощо) і капіталу. Інформація щодо зазначеної заборгованості включається до підсумку балансу

Продовження Додатку Д

Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645*	Додаткова стаття Балансу Сальдо Кт 682, 683 та 63 (у частині зобов'язань перед пов'язаними особами) Такий рядок призначений для відображення заборгованості підприємства пов'язаним сторонам і кредиторської заборгованості з внутрішніх розрахунків
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650*	Додаткова стаття Балансу У цій статті страховики відображають суму кредиторської заборгованості за страховими виплатами, страховими преміями, отриманими авансами, суму кредиторської заборгованості перед страховими агентами, брокерами та посередниками й премій до сплати перестраховикам, іншу кредиторську заборгованість за страховою діяльністю. Сума зазначеної заборгованості включається до підсумку балансу
Поточні забезпечення	1660	Сальдо Кт 471, 473, 474 (у частині поточних забезпечень) Тут наводять суму забезпечень, які планується використати протягом 12 місяців із дати балансу, для покриття витрат, щодо яких відповідне забезпечення було створено
Доходи майбутніх періодів	1665	Сальдо Кт 69 У цій статті наводять доходи, отримані протягом поточного чи попередніх звітних періодів, які належать до наступних звітних періодів
Інші поточні зобов'язання	1690	У статті фіксують суми зобов'язань, для відображення яких за ознаками суттєвості не можна було виділити окрему статтю або які не можуть бути включеними в інші статті, наведені в розділі III. Наприклад, кредитове сальдо рахунків обліку <u>ПДВ</u> Сальдо Кт 643, 644

Джерело: складено автором на основі[24,38,75]

Узагальнена схема етапів документообігу на підприємстві

Джерело: складено автором на основі[79]

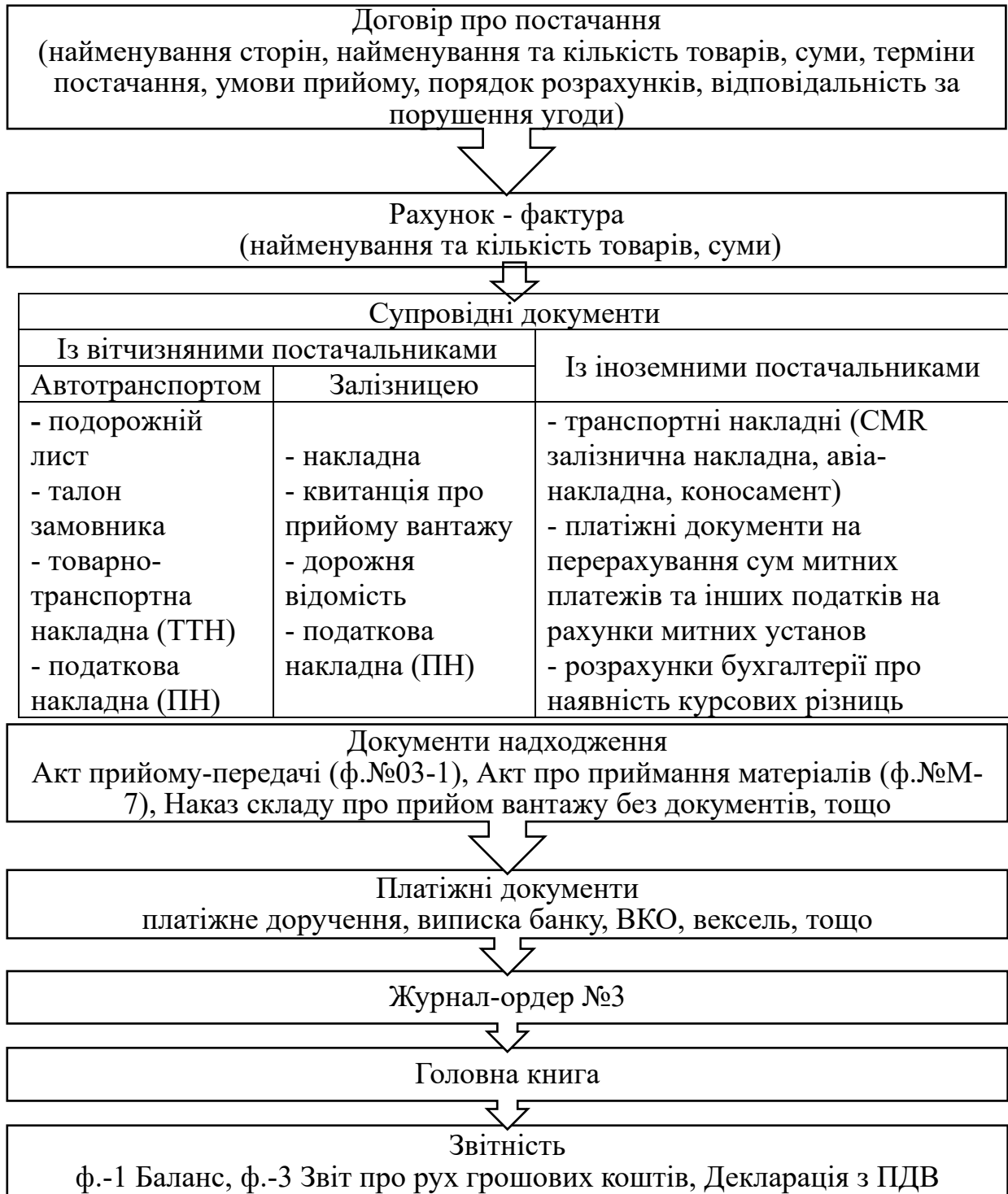

Рис. Узагальнена схема послідовності оформлення документів для здійснення розрахунків з постачальниками та підрядниками

Джерело: складено автором на основі[26,44,80,71,89].

Фрагмент графіку документообороту ТОВ «ВК «Поліпласт»»

№ п/п	Складання документа				Оформлення документа			
	Назва документа	Виконавець	Кількість	Строк виконання	Погодження	Підписання	Затвердження	Реєстрація
1.	Табель обліку використання робочого часу	Іванов І.І.	2	02.02.2020				
2.	Бухгалтерська довідка «Про розрахунок податку на прибуток»	Семенов С.С	2	12.01.2020				
Опрацювання документа				Оперативне зберігання			Архівне зберігання	
Протягом дня	Кількість примірників	Який примірник передається	Відповідальний за	Місце зберігання	Номер справи за	Відповідальний за зберігання	Відповідальний за передачу	Строк передачі документів
1	2	Оригінал	Бухгалтер	Бухгалтерія	01030104	Бухгалтер	Бухгалтер	Після закінчення
Протягом дня		Оригінал	Бухгалтер	Бухгалтерія	01030103	Бухгалтер	Бухгалтер	Після закінчення

Джерело: складено автором на основі[42]

Додаток К

Види податкових декларацій платників податків

Назва податку/збору	Назва податкової декларації	Нормативно-правовий акт
Податок на прибуток підприємств	Податкова декларація з податку на прибуток підприємств	Наказ МФУ від 20.10.2015 р. № 897
Податок на додану вартість	Податкова декларація з ПДВ	Наказ МФУ від 28.01.2016 р. № 21
Акцизний податок	Декларація з акцизного податку	Наказ МФУ від 23.01.2015 р. № 14
	Декларація про максимальні роздрібні ціни на підакцизні товари (продукцію)	Наказ МФУ від 25.03.2015 р. № 359
Податок на доходи фізичних осіб	Податковий розрахунок сум доходу нарахованого (сплаченого) на користь платників податку і сум утриманого з них податку	Наказ МФУ від 13.01.2015 р. № 4
Плата за землю	Податкова декларація з плати за землю (земельний податок та/або орендна плата за земельні ділянки державної або комунальної власності)	Наказ МФУ від 16.06.2015 р. № 560
Екологічний податок	Податкова декларація екологічного податку	Наказ МФУ від 17.08.2015 №715
Плата за користування надрами	Податковий розрахунок з рентної плати	Наказ МФУ від 17.08.2015 №719
Збір за паркування транспортних засобів	Податкова декларація збору за місця для паркування транспортних засобів	Наказ Мінфіну від 09.07.2015 № 636
Єдиний податок	Податкова декларація платника єдиного податку – юридичної особи	Наказ МФУ від 19.06.2015 р. № 578
Туристичний збір	Податкова декларація туристичного збору	Наказ Мінфіну від 09.07.2015 № 636

Джерело: складено автором на основі[5]

Граничні терміни подачі звітності підприємства

№ п/п	Назва звіту	Звітний період	Граничний термін подачі
Фінансова звітність			
1	<ul style="list-style-type: none"> - Форма №1 Баланс (Звіт про фінансовий стан); - Форма №2 Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід); - Форма №3 Звіт про рух грошових коштів; - Форма №4 Звіт про власний капітал; - Форма №5 Примітки до фінансової звітності. 	Квартал	Не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом
		Рік	Не пізніше 28 лютого наступного за звітним року
Податкова звітність			
2.	Податкова декларація з податку на прибуток підприємств	Квартал	Протягом 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного періоду
		Рік	Протягом 60 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного періоду
3.	Податкова декларація з ПДВ	Місяць	Протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) місяця
	Декларація з акцизного податку		
	Звіт з єдиного соціального внеску		
	Податкова декларація з плати за землю		
4.	Податковий розрахунок сум доходу нарахованого (сплаченого) на користь платників податку і сум утриманого з них податку	Квартал	Протягом 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного кварталу

Продовження Додатку Л

	Податкова декларація екологічного податку		
	Податкова декларація збору за місця для паркування транспортних засобів		
	Податкова декларація туристичного збору		
5.	Податкова декларація платника єдиного податку – юридичної особи: I-II група III група	Рік	Протягом 60 календарних днів, що настають за останнім днем звітного (податкового) року
		Квартал	Протягом 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного кварталу
Статистична звітність			
6.	Звіт з праці	Місяць, квартал	7 число місяця, наступного за звітним періодом

Джерело: складено автором на основі[5,24,41]

Порівняльна характеристика НП(С)БО 11 «Зобов'язання» та
МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені
активи»

НП(С)БО 11 «Зобов'язання»	МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи»	Висновок
Сфера застосування		
<p>Норми положення застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за МСФЗ). Застосовується з урахуванням особливостей оцінки та розкриття інформації щодо зобов'язань, установлених іншими НП(С)БО</p>	<p>Застосовується всіма суб'єктами господарювання до обліку забезпечень, умовних зобов'язань і умовних активів, за винятком тих, які є результатом контрактів, що підлягають виконанню, крім випадків, коли контракт є обтяжливим; на які поширюється сфера застосування іншого стандарту. Застосовують до забезпечень реструктуризації (включаючи припинену діяльність)</p>	Частково збігаються
Визначення зобов'язань		
<p>Зобов'язання - це теперішня заборгованість суб'єкта господарювання, яка виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, спричинить вибуття ресурсів із суб'єкта господарювання, котрі втілюють у собі економічні вигоди</p>	<p>Зобов'язання - це теперішня заборгованість суб'єкта господарювання, яка виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, спричинить вибуття ресурсів із суб'єкта господарювання, котрі втілюють у собі економічні вигоди</p>	Повністю тотожні
Визнання зобов'язань		

Продовження Додатку М

Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду	Забезпечення слід визнавати, якщо: 1) суб'єкт господарювання має теперішню заборгованість (юридичну чи конструктивну) внаслідок минулої події; 2) ймовірно, що вибуття ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди, буде необхідним для погашення заборгованості; 3) можна достовірно оцінити суму заборгованості	Частково збігаються
Оцінка зобов'язань		
1) довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю; 2) поточні зобов'язання відображаються в балансі за сумою погашення; 3) непередбачені зобов'язання відображаються на позабалансових рахунках підприємства за обліковою оцінкою	Сума юридичних або конструктивних зобов'язань має бути найкращою оцінкою видатків, необхідних для погашення теперішньої заборгованості на дату балансу	Не збігаються
Класифікація зобов'язань		
1) довгострокові; 2) поточні; 3) непередбачені зобов'язання; 4) доходи майбутніх періодів	1) забезпечення; 2) умовні зобов'язання; 3) можливі зобов'язання; 4) існуючі зобов'язання	Не збігаються
Розкриття інформації у фінансовій звітності		
Кредиторська заборгованість відображається у пасиві балансу за сумою погашення	Зобов'язання відображаються в пасиві балансу як сальдо по рядку «Рахунки до сплати» в розділі «Кредиторська заборгованість»	Частково збігаються

Джерело: складено автором на основі [26,35].

Види оцінки зобов'язань відповідно до Концептуальної основи
фінансової звітності

Вид оцінки	Характеристика
За історичною собівартістю	Зобов'язання відображаються за сумою надходження або за деяких інших обставин, та за сумами грошових коштів чи їх еквівалентів, що як очікується будуть сплачені з метою погашення зобов'язання в ході звичайної діяльності.
Оцінка зобов'язань за поточною собівартістю	Зобов'язання відображаються за недисконтованою сумою грошових коштів або за їх еквівалентів, яка була б необхідна для погашення зобов'язань під час звичайної діяльності.
Оцінка зобов'язань за вартістю реалізації	Зобов'язання відображаються за вартістю їх погашень, тобто за недисконтованою сумою грошей, яка як очікується буде сплачена для погашення зобов'язань під час звичайної діяльності.
За теперішньою вартістю	Зобов'язання відображаються за теперішньою дисконтованою вартістю майбутнього чистого вибуття грошових коштів, які як очікується будуть необхідні для погашення зобов'язань під час звичайної діяльності.

Джерело: складено автором на основі[34].

Рис. Суб'єкти та об'єкти аналізу зобов'язань на підприємстві

Джерело: складено автором на основі [53,55].

Фрагмент форми аналітичної таблиці внутрішнього

№ п/п	Період	Кредиторська заборгованість перед постачальниками та підрядниками											
		Всього, тис. грн	у т. ч. за термінами погашення, тис. грн.			Із неї прострочена						Причини виникнення	Вжиті заходи
			До 3 місяців	Від 3 до 6 місяців	Від 6 до 12 місяців	Термін прострочення				Сума, тис. грн			
						До 3 місяців	від 3 до 6 місяців	Від 6 місяців					
1.	Січень	4350	1100	3250	-		4 міс		1000	Відсутність коштів на рахунку	Кредит банку		
2.	Лютий	2500	1100	1400			2 міс		550	Відсутність коштів на рахунку	Збір дебіторської заборгованості		
3.	Березень	1950	1100	850			1 міс		550	Відсутність коштів на рахунку	Збір дебіторської заборгованості		
3.	Квітне	4500	1100	850	2550			1 міс	2550	Відсутність коштів на рахунку	Видача векселя		
..	:	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..		

контролю кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками

Джерело: складено автором на основі[53,55].

Продовження Додатку Р

Фрагмент форми реєстру документів до сплати

№ п/п	Період	Кредиторська заборгованість перед постачальниками та підрядниками											
		Всього, тис. грн	у т. ч. за термінами погашення, тис. грн.			Із неї прострочена						Причини виникнення	Вжиті заходи
			До 3 місяців	Від 3 до 6 місяців	Від 6 до 12 місяців	Термін прострочення				Сума, тис. грн			
						До 3 місяців	від 3 до 6 місяців	Від 6 місяців	Сума, тис. грн				
1.	Січень	4350	1100	3250	-		4 міс		1000	Відсутність коштів на рахунку	Кредит банку		
2.	Лютий	2500	1100	1400			2 міс		550	Відсутність коштів на рахунку	Збір дебіторської заборгованості		
3.	Березень	1950	1100	850			1 міс		550	Відсутність коштів на рахунку	Збір дебіторської заборгованості		
3.	Квітень	4500	1100	850	2550			1 міс	2550	Відсутність коштів на рахунку	Видача векселя		
..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..		
		Зобов'язання	Номер рахунку до сплати, дата									Примітки	

№ п/п		Сума рахунку з ПДВ, грн.	Термін оплати, дні	Сума оплати з ПДВ, грн.	Сальдо на кінець дня	Дата оплати	
1.	Оплата поставчальнику ТОВ «Оракул»	5263080, 08.03.2020	60	20 000,00	100 000,00	08.04.2020	Оплата успішна
2.		120 000,00		20 000,00	100 000,00	09.04.2020	Оплата не проведена
3.	Виплата дивідендів ТОВ «Ореол»	5740-33, 28.02.2020	30	53 000,00	53 000,00	15.03.2020	Оплата не проведена
		53 000,00					
Усього		120 000,00	х	40 000,00	х	х	х

Джерело: складено автором на основі[53,55].

Фрагмент робочого документу контролера за результатами зустрічної перевірки заборгованості перед поставчальниками та підрядниками

Кредитор	Код рядка у журналі	Сума кредиторської заборгованості грн.	Дата виникнення заборгованості	Підстава виникнення заборгованості	Згідно з актом звірки від кредитора		Примітки (відхилення, причини)
					Сума, грн	Дата	
ТОВ «Оракул»	131	120 000,00	08.03.2020	Рах.№ 5263080	120 000,00	31.03.2020	-
...	...	...	...	...	...	...	...
Разом	х	120 000,00	х	х	120 000,00	х	х

Джерело: складено автором на основі[53,55].

Продовження Додатку Р

Фрагмент робочого документу контролера з перевірки кредиторської заборгованості зі строком позовної давності, що минув

Кредитор	Сума кредиторської заборгованості грн.	Дата виникнення заборгованості	Дата списання	Підстава списання	Примітки
ТОВ «Промінь»	55 700,00	01.03.2015	28.02.2020	Сплив строк позовної давності	Списання відображено в бухгалтерському обліку
...	...	...	...	...	...
Разом	55 700,00	х	х	х	х

Джерело: складено автором на основі[53,55].

Фрагмент робочого документу контролера за результатами зустрічної перевірки оплати рахунків постачальників

Кредитор	Код рядка	Сума по накладній грн.	Кінцева дата проведення оплати	Дата фактично проведеної оплати	Сума штрафу чи пені за несвоєчасну оплату, грн./день		Підстава встановлених відхилень
					Договір	Фактично	
ТОВ «Проспект»	5211	540 500,00	31.03.2020	31.03.2020	-	-	-
ФОП Ігнатюк В.С.	6747	99 000,00	31.03.2020	15.03.2020	-	-	-
...	...	...	...	...	...	...	...

Джерело: складено автором на основі[53,55].